49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2140 Գ. ՊՈԼԻՍ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 – 17 ՅՈՒՆԻՍ 1908 4 ՀԱԶԻՐԱՆ 1324 18 ՃԷՄԱԶԻՒԼ ԷՎՎԷԼ 1326

Journal Arménien
MANZOUMÉ I EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒՐ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պապը Ալի Ճաատէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւս չեն տրուիր

Մանկունքի Էֆքեար

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته در
صاحب امتیازی ! (اوحانس فرید)
اداره‌خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԱՆԱՁՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Դուռառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՄԻՏՔԻ ՌԱՀՎԻՐԱՆԵՐԸ

ԳՐԱԿԱՆ ՍԱԼՈՆԷՆ ՆԵՐ

ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ, ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

Աղմուկէ չէր ախորժէր ոչ ալ կը փափաքէր ինքզինքը չյիշապատուած տեսնել իւղոտ և օծուն dandyներէ։ Երէկ-քաթի իրիկունները կը հաւաքէր, գեղօրի հաւաքաւորի խղճմտութեամբ, իր մէկ քանի բարեկամները ճաշակաւոր սրահի մը մէջ, ուր երաժշտութենէ ետք անմիջապէս խօսքը գրականութեան վրայ կը դառնար։ Կատարեալ շնորհ մըն էր մեզի, կիներուս համար այս ընդունելութեանց հրաւիրուիլը, անոր համար որ մենք չատեր նախ արհամարհած էին այդ տիկինը որու սրահին մէջ վարժարաններու վրայ միայն կը խօսուէր և ուր անկարելի էր բo'էրի քարթի մը դարձնել կամ օրուան գըլխարկներուն վրայ խօսիլ։ Տիկինը իր բարեկամհիներու շրջանակը սեղմած էր և անկէ ետք միայն մէկ քանի գրասէրներ հրաւիրուած տանտիրուհիին ընդունելութենէն և սրահին մէջի տարող տաքուկ և հրանգիչ խօսակցութենէն յարատեւ յաճախողները եղած էին սրահին։

Տիկինը գրագէտ չէր, տող մը բան չէր արտադրած և գրական սալոն մը մը ունենալու յաւակնութիւնը բնաւ չէր ունցներ, սակայն հաղորդիւտ ճաշակ մը իր քով մեզ ամենս իրեն կը քաշէր և ամէնքս ալ հմայուած՝ ոտամայ կը մեկնէինք իր սրահէն։

Այն իրիկունը Տիկինը Իզմիրի յիշատակները կը քննէր։

«Գրականութեան մէջ իմ պաշտած սուրբս Մամուրեանն է, ըսաւ։ առաջին անգամ երբ դեռ հոգիս տրտնջուած էի դասագիրքերէս դուրս ընթերցումներ

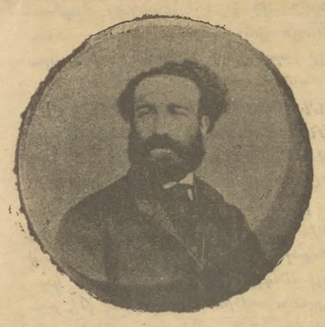

ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ընելու, անմիջապէս Մամուրեանի գործերը անցան ձեռքս, և սկսայ թաղուիլ անոնց ընթերցումին մէջ։

Անկէ ետք յարատեւ ընթերցող մը եղայ իր ամսաթերթին, որուն մէջ մասնաւանդ ըմբշխնեցի Անգլիական գրականութիւնը այն անուշաղոյր ծաղիկը, Իվանհոէն, զոր Զոլա իր Ռուգոն-Մաքառներուն մէջ գիրքին, կարծեմ Միրոյ էջ մը մէջ վերջերուն վերը դասուած է։ Զցաւեցայ անգլիերէն չգիտնալուս համար, Մամուրեան ա՛նչքան գողտրիկ լեզուով մը թարգմանած էր զայն։ Այդ գեղանի հրեուհիին անմոռանալի հանդէպ զգայի առաջին յուզումս։ Հապա Վերթերը... ո՞ր երիտասարդ սիրտ չէ արտասուած այդ յաւէտ երիտասարդ վերը կարդալով, ա՛ն ալ չէ՞ որ իրեն կը պարտինք։ Ամենէն ճաշակաւոր գրագէտը և թարգմանիչը եղած է Մամուրեան։ Խիստ ընտրողականութիւն մը ունեցած է գրականութեան մասին, խղճամիտ՝ թէ՛ ձեւին և թէ գաղափարին համար։ Իր հրատարակած ամսաթերթը տեսակ մը Revue des deux Mondes էր։ Եւ երբ օր մը Իզմիրի իրենց տան մէջ, տուն մը որուն լոկ արտաքին տեսքին մէջ կը ցոլնար Մամուրեանի անտգիտա՛ճաշակը, խօսակցութեան մը պատուն, իմ առաջին տպաւորութեանս վրայ խօսեցայ, մինչև ականջները կարմրեցաւ, տեսայ որ իր համեստութեան մէջ գոհունակութիւն մը ևս կը զգար։

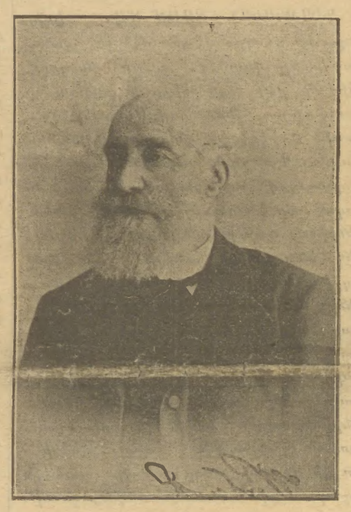

ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՄԵՐ

Այդ տան մէջ էր որ ճանչցայ Դր. Չիլինկիրեանը որ իր փառաբանի լրջութենէն դուրս զուարթախոհ այցելու մը և հաճելի խօսող մըն էր Նուպարեանի հետ։ Տարբերութիւնը Մամուրեանի և Չիլինկիրեանի մէջ, իրենց արհեստին մէջ է։ Մամուրեան խմբագիր և գրագէտ ծնած էր, մինչ Չիլինկիրեան մէթոտիկ մարդ, և որուն այնքան լաւ պատչաճած էր իր ընդգրկած սապարքէզը։ Այս էր պատճառը որ իր թարգմանութիւններուն մէջ տեսակ մը ցամաքութիւն կը տեսնայինք։ Հակայ թարգմանիչ մըն էր Չիլինկիրեան, թերեւս միակ կարողագոյն թարգմանիչը, որ սակայն չափազանց ճշդամտութիւն ունեցած է։ Մամուրեան հաւասարիմ մնալով հանդերձ բնագիրներուն, դրչում մը, հեղինակութեան դրոշմ մը կը դնէր գրուող բառերով։ Օր մը Բէր Օ.իլիէն որ այն ժամանակ Իզմիրի մէջ Fleur կ'ընէր, վրայ խօսուած տասն մանկամարդ Պոլսեցի օրիորդ մը, որոնն կը ներառէր ամէն անկեղծութիւն ն, այս գաղափարը յայտնեց Վիքթոր Հիւգոյի թարգմանի՛ն, անշուշտ իր ժպիտով չնարակելով այդ քիչ մը կծու գիտողութիւնը։

— Անչափ scrupuleux մի՛ ըլլաք, մէօսիէօ Չիլինկիրեան, ըսաւ, մէօսիէօ Մամուրեանէն օրինակ առէք։

- Օրիո՛րդ, պատասխանեց չնորհալի կնամեծարութեամբ Չիլինկիրեան, դրժբախտաբար իմ ամէն գործերուս մէջ չափազանց խղճամիտ եմ, և սակայն այս պահուս բարեբախտութիւն կը հատարիմ որ իմ մէկ թերութիւնովս դէմ ձեր ուշադրութիւնը գրաւելու կը յաջողիմ։

— Աoh ! պատասխանեց օրիորդը, դեռ նոր Իզմիր ժամանած դեղանի Անգլուհիի մը շեշտով։

Սակայն հակառակ այս marivaudageին, Չիլինկիրեանի գործը գերազանցապէս խղճամիտ գործ մըն է, թէեւ իր առաջին հեղինակութիւնը, Իզմիրէն դէպի Պոլիս ըրած ճամբորդութեան մէջ կրած տպաւորութիւններուն արձանագրութիւնը, գրական մարդոց մէջ շատ խնդծուեցաւ այն ատենները։

Չիլինկիրեան այն ատեն շատ բան կարդացած, շատ բան ամբարած՝ իր այդ ուղեւորական նօթերուն մէջ յորդած էր։ Նիհար հատորի մը մէջ, որովհետև Մամուլներուն մէջ հրատարակուելէ ետք, զատ գիրքով ալ հրատարակուեցաւ, հարիւրի մօտ մէջբերումներ կան այն ատենուան ֆրանսական մամուլէն։

Քիչ մը précieusité ղոր շուտով գիտցաւ դարմանել։ Տիկին Տիւսաք համակրեցաւ այս հմուտ երիտասարդին որ գիտէք թէ իր գիրքին մէջ գլուխ մը նուիրած է այդ օժտուած կնոջ որ հիացումը իր գաղափարներուն հասած է։

Այսպէս լաւագոյն վայրկեանները անցուցած եմ Մամուրեանի, Չիլինկիրեանի և Նուպարեանի ընկերութեան մէջ, այս երեք sommitներէն իւրաքանչիւրը իրմէն բան մը կը դնէր և կարծես այս երեքը ամբողջութիւն մը, կատարեալ և անթերի ամբողջութիւն մը կը կազմէին։ Նուպարեան մանաւոր ձգտում մը ունէր Իզմիրեան աշխարհարարը տիրապետող ընելու, և մինչև վերջ ջանաց անհաչտ մնալ Պոլսոյ աշխարհարարին ոտնձգութիւններուն դէմ, իր թարգմանութիւններուն մէջ Իզմիրի աշխարհարարէն չչեղելու, զայն կոկելու յայտնի ձիգ մը կը տեսնուի.

ԳՐԻԳՈՐ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

նոյն, մ'ըլլ կարկղոյ, Մամուրեան վէպի գրաւադներ չէ կրցած առեղծել, այլ պզտիկ սիամանիրութիւններու առարկաներ պատրաստած է։»

Այս խօսակցութիւնը որ մենախօսութեան մը հանգամանքը առաց էր, ոչ ոք համարձակեցաւ ընդմիջել, դիտողութիւն մը, կարծիք մը սահեցնելու համար, և երբ առարեց, ամէնէն աւելի նախայարձակ վիճաբանողներն իսկ պահ մը մտածկոտ մնացին։

ՏԻԿ. Ա.***

ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ՄԵՌԵԼՈՅԻ ՕՐԸ.—ՄԷՐԻՌ ՎԻՏՈ ԳԼԽԱՐԿՆԵՐԸ.

ՉԻԿԱԳՈ 1 Յունիս 1908

Ամերիկացիները իրենց յատուկ ուներ մեռելոցի օր մը զոր կ'անուանեն Decoration day կամ Memorial day. Մայիս 30ին տեղաւորեցաւ սոյն տօնը, ինչպէս ամէն տարի սովոր է։

Բոլոր պաշտօնական գործատեղիները և չէնքերը դոց կը պահուին սոյն օրը և ժողովուրդը՝ ինչպէս մեր մէջ սովոր է, անտնք ալ կ'երթան իրենց սիրելիներուն գերեզմանները այցելելով ծաղկեփունջեր տանելու։

Շարաթ առաւ էր, սովորականէն կանուխ արթնցան էլ. շատ մը վառուուն ձայներ արդէն արշալոյսին հետ սկսած էին ծայր տալ և եռաչեռիլ սոյն Holy dayին զուարճութիւններուն համար։

Մեր տանտիկնոջ սրահին մէջ աւելի բաղմութիւն ու ձայն ողողած էին ամէն կողմ, և դաշնակին վրայ փափուկ մատներ սկսած էին Ամերիկացիին ամենէն սիրելի եղող «My Sweet Country I tothee» երգը հնչեցնել։

Տան մէջ արտակարգ պատրաստութիւն մը կար ծաղկեփունջերու վրայ մեծ գորգուրանք մը ամէն կողմ. ամենուրեք զուարթ դէմքեր դրգռիչ խօսակցութիւններ ու խնդուք, և ասկէ կը հասկցուէր որ սոյն տօնը անուանական կերպով թէև «Մեռելոց օր», սակայն դրականապէս հաճոյքի օր մըն էր։

Սոյն տօնին իսկական նշանակութիւնը. երբ Հիւսիսը Հարաւին հետ պատերազմած էր գերեվարութիւնը արգիլելու համար Միացեալ Նահանգաց մէջ, երկիրներուն զոհուողներուն ի յիշատակ սոյն Holy dayը հաստատած են. Հիւսիսային Նահանգները իրենց հերոսներուն համար հոգևոր պաշտամունք կ'ընեն, իսկ Հարաւային Նահանգները անտարբեր են Հիւսիսի սոյն օրինաւոր տօնին, և անոնք ալ տարբեր օր մը իրենց մեռած զինուորներուն համար կրօնական պաշտամունք կը կատարեն և ծաղիկներ կը տանին։

* * *

Հապա՝ էն օրէն յետոյ ժամը 1 եղած էր. քանի մը բարեկամներու հետ մենք ալ կը սկսինք ժողովուրդի հոսանքին խառնուիլ՝ անցնելիք թափօրը դիտելու համար. քաղաքին ամէն կողմը ի նշան տխրութեան քաչուած դրօշակներով զարդարուած պատկառելի դիրք մըն է առած. ժամը երկուքին թափօրը կը սկսի City Hallէն դէպի գերեզմանատուն. թափօրին առաջին մասը կը կազմեն փողահար զօրքեր, որք ամերիկեան քայլերգը հնչեցնելով կը յառաջանան դրօշակարկեր եռանէն և յետոյ կուգան Հիւսիս-Հարաւ պատերազմին ժամանակէն մնացած զինուորականներուն շարքը. ասոնք ծեր մարդիկներ են, որ երբեմն կայտառ, կռուող երիտասարդներն էին պատերազմի մէջ. ոմանք անդամալոյծ ըլլալով ձիերուն վրայ և կառքերուն մէջ կը տարուին։

Յետոյ կուգան նոր յայ ժամանակին պաշտօնի վրայ գտնուող զինուորական պաշտօնեաները, իրենց ոսկեձամուկ պաշտօնական զգեստներով, և ասոնց ետեւէն ս.պանիա-Ամերիկեան պատերազմին մասնակցող զորքերուն Շիքագոյին բաժինը որք կը տանին մատաքսեայ դրօշ մը, ոտուն վրայ սա գիրերը կը կարդացուին.

Spanish American war

Soldiers o: Chicago. U. S.

Ասոնց ետեւէն կուգան հրամանատարներն ու ձիաւոր զօրքեր և յետոյ թմբկահարներու ու փողահարներու ուրիշ խումբ մ'ալ։

Թափօրը կը յառաջանայ դէպի «Ձերմակ Քաղաք» կոչուած զբօսավայրը ուր քանի մը բոպէի հանգիստ յետոյ կը յառաջանայ «Լինգըլն Բարքը»։

Լինգըլն Բարքին մուտքին մէջ բոլոր պաշտօնականները կը ժողովին Աբրահամ Լինգըլնի արձանին շուրջ ու ամերիկեան դրօշը Լինգըլնի արձանին աջակողմը կը դնեն և հոն քարոզիչ մը քանի մը խօսքերով վեր կը հանէ Լինգըլնի յաւէտ անմահ անունը և Միացեալ Նահանգաց այսօրուան գովելի վիճակը Լինգըլնի անմահ անուան շնայելով։

Յետոյ թափօրը կը յառաջանայ գերեզմանատունը. ուր արդէն ծաղկատան մը եղած է ամէն կողմ. և լայնդկիներու խումբեր գլուխ գլխի տալով կուգան ժամերով ու չեն ուզեր բաժնուիլ իրենց սիրելիներու գերեզմանները։

Ճառերն ս. գովասանքները, ողբերն ու կոծերը լմնցած են ալ. սկսած է հանդիսի ժամը. գերեզմանոցի մտ ելողով Սան Մաւսի զբօսանքի Բարքը լեցուն է հիմա հանդիսի փնտռողներով, խռնուած է հոն ամէն ոք. պարպարդ՝ ու սուտավօթը ծախողները իրենք զիրենք երգի մէջ կը կարծեն դրամի ու ժողովուրդի հոսանքը տեսնելով. ասոր ձգելիք տեղ չկայ, բաղմութիւնը անհաւասալի կերպով չափազանց է, մարդագետինները ամբողջովին ողողուած են մարդահոսանքով, կաւալարութեան կողմէ դրուած երկայն աթոռներուն չբաւականութենէն։

Մարդ մը չնչմարուիր առանց թեւին տակ կինան մը կամ օրիորդի մը. ուստի մենք վերջինին նախապատուութիւնը տուածդրլալով ուրախանք. սակայն մենք չենք որ ուզած տեղերնիս կը նստինք կամ կը պտտինք, այլ սիրուն օրիորդը ո՛ր կողմ ալ առաջնորդէ հոն կը քաշուինք. սակայն յանախայց եկած տեղերս

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ)(38)(

Մ ԻԼԻՈՆՆԵՐՈՒՆ Խ ԱՂԵՐԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՎԱՐՆՈՅ ՄԱՐԴԻԿ

Զ.

Անտրէ Տրէօս քսանրհինգ հազար ոսկիին յոյսովը ողողուած՝ ուրախ զբուարթ ուղղուեցաւ դէպի Բրմօրներու ապարանքը. դրան առջեւ սակայն միտքը փոխեց,

—Եթէ հիմա ներս մտնեմ, ըսաւ ինքնիրենը, անդամ մըն ալ չեմ կրնար դուրս ելլել, կոմսը օձիքս թող չիտար, մայրն ալ կ'ուզէ որ զուկովը զբաղիմ, մինչդեռ հիմա՝ առանց ներս մտնելու՝ արձակ համարձակ ծրագիրներս կը կարգադրեմ դուրսը, որպէս զի ժամ առաջ ձեռք անցընել յաջողիմ քսանրհինգ հազար ոսկին. կատարեալը ներկայացնելու ամենէն յարմար ժամանակը հիմա է. տարակոյս չունիմ որ մարքիզուհին անպատճառ փնտռելու պիտի ելլէ Ժանն Լբպրէնը, թող փնտռէ որչափ որ կ'ուզէ պիտի չկրնայ գտնել առ կարուհին. բայց հապա աւազակ Ֆիրիզէն, հապա հակայ Ռամքաքը... անոնց ձեռք քիչ մը դրամ տալ անհրաժեշտ է. եթէ ոչ՝... փոթորիկը կը պայթեցընեն... ապարանքէն ալ եթէ ուշ մնալուս պատճառը հարցնեն, Պրէսիէօ գրասենեակը չէր, տիրոջեցայ վերադարձին սպասել մէկ քանի ժամ, կ'ըսեմ, մէջէն կ'ելլամ...

Անտրէ Տրէօս ժամացոյցին նայեցաւ,

—Աղէկ կառքով մը երկու ժամուան մէջ կը լմնցնեմ ասոնց ամէնքը, յարեց, միշտ ինքնիրեն խօսելով, բայց նախ մեր հին վարպետը գտնենք, անոր փորձառութենէն պէտք է օգտուիլ. ո՞վ գիտէ քանի՞ հարիւրերորդ անգամ մտած է ասանկ գործերու մէջ։

Վատ արարածը այսպէս ծրագրելով՝ կառք մը կեցուց, որուն մէջ ցատկելով հրաման ըրաւ որ չուտով Սէն Լազար փողոցը տանի զինքը։ Բրմօրներու ծառայութեան մտնելէն ետք բնաւ այցելած չէր նախկին վարպետին՝ վաղխառու Բօլլէն Մէկբէի, արդեօք ի՞նչ ընդունելութիւն պիտի գտնէր անիկ, և սակայն վստահ էր որ ուզածը ընել պիտի տար վաշխառուին։ Բիչ ետք կառքը կեցաւ Բօլլէն Մէկբէի գրասենեակին առջեւ ու Տրէօս լուրջ դէմքով մտաւ վարպետին սենեակը, վաշխառուն խիստ յարգական ձեւով դիմաւորելով երբեմնի աշակերտն ու գործակիցը,

—Բարի էք եկեր, պարոն Տրէօս գոչեց, դուք ալ ձեր հին բարեկամները կը յիշէ՞ք եղեր, ես կը կարծէի թէ վշտացած էք ինձ դէմ։

Վաշխառուին այս յարգական ձեւերուն տակ գաղտնիք մը պէտք էր ըլլար. Տրէօս ժպտուն դէմքով մը,

—Վշտանա՞լ, գոչեց, մտքէ՞ս անգամ անցուցած չեմ ատանկ բան մը։

—Շնորհակալ եմ, դուք չատ աղէկ գիտէք աղքատութեան ինչ ըլլալը, մարդ ամէն ատեն չի կրնար ուզածը ընել, երբեմն կ'ստիպուի բնաւ չուզած բաները ընելու, իմ ըրածս ալ ատ էր, ստիպուած էի ձեր մուրհակը ուրիշի մը ծախելու։

—Իմ մուրհակս ծախելով՝ անդիտակցաբար մեծ բարիք մը ըրիք ինձ, որուն համար երես խոտապարտ եմ, նոյն իսկ ոչ թէ մէկ՝ այլ երկու բարիք ըրիք։

—Ես ձեզի ըսած էի արդէն թէ անպատճառ պիտի հարստանաք իմ երեսէս, գիտէի ասոր այսպէս ըլլալը։

—Եթէ ձեր Վիէննայի գենով զբօսաշրջիկին պէս յաճախորդներու մնայի...

—Ատանկ մի՛ ըսէք, ան մարդը չատ բարի սիրտ կը կրէ. հիմա հոս ինծի հետ կը բնակի, խեղճ մարդուն պաշտպանութիւնը ստանձնած եմ որպէս զի նոր վտանգի մըն ալ չենթարկուի։

—Օ՜օ, սքանչելի՜. դեռ կը չարունակէ՞ իր չուտյտ կեանքը։

—Ցոլի Պէրժէրի երդչուհիներէն մէկուն սիրահարած է։

—Զարմանալի՜ զուգադիպութիւն, ես ալ որոնս զգացումներուն վրայ խօսելու եկած էի ձեզ։

—Ի՞նչ կ'ըսէք, պարոն Անտրէ, կարելի՞ բան է որ միթէ, դուք սիրա տաք ո՛ և է մէկու մը։

—Ատանկ մի՛ դատէք, պարոն Բօլլէն Մէկբէ, սրտի խաղերը կատակ չեն վերցներ։

—Ի՞նչ որ է, ըսէք տեսնամ որու՞ սիրահարած էք։

—Խիստ աղքատ, բայց պարկեշտ աղջկան մըն է, ա՛ն տեսնայիք, ո՞րչափ պարկեշտ, դաշտի ծաղիկի մը նման անբիծ ու մաքուր՝ անոր անուշնական կարուհի մը, որ տարուած է միմիայն ձեռքին աշխատութիւնովը հաց ճարել Բարիզի մէջ։

—Ուրեմն ժամ առաջ կարգուեցէք հետը, սիրելի Տրէօս, որովհետև ասանկ աղջիկները ձեռք անցընել ջանացողներ խիստ շատ են։

—Այո՛, խիստ գեղեցիկ է և բնականաբար ենթակայ՝ անվերջ հետապնդումներու։

—Աղէ՛կ, աղէ՛կ, եթէ ուզէք ես ալ ինքնայոր կ'ըլլամ։

—Շնորհակալ եմ, սիրելի վարպետս, բայց բանին մէջը բան կայ. գիտէք որ ես ամուսնանալու կուսակիցներէն չեմ, կ'ուզեմ կնակցիլ այս աղջկան հետ, ամուսնական տաղտուկներէ զերծ ըլլալու պայմանով միայն. և սակայն մրցակից հակառակորդ մը ունիմ, որ կ'ուզէ ամուսնանալ անոր հետ. կը վախնամ որ հակառակորդս ձեռքէս պիտի խլէ փախցնէ կարուհին ու այս պատճառով վայրկեան մը հանգիստ չունիմ։

—Ուրեմն պէտք չէ որ ժամանակ կորսնցնես սիրելի՛ս։

—Այս գործը յաջողցնելու համար տիկ. Բօլլէն Մէկբէի աջակցութիւնը պէտք ունիմ. նոյն իսկ հիմակուընէ պատրաստ եմ երկու հարիւր յիսուն ոսկի տալու։

- Մտադրութիւնդդ հասկցայ, մեր դրացուհին տիկ. Վիքթորիան ամարկել կ'ուզէք. անոր պիտի վճարէք երկու հարիւր յիսուն ոսկին, այնպէս չէ՞։

—Այո՛, անոր պիտի վճարեմ ոսկիները։

—Հետեւաբար երբ գործը յաջողի, երկու հարիւր յիսուն ոսկի ալ ինծի պիտի տաք անշուշտ. գործին կարեւորութեան ասոիճանը չեմ գիտեր. եթէ ձեր պատմածին պէս պարզ բան մըն է, այս վարձքը քիչ չէ. իսկ եթէ կնճռոտ խնդիր մըն է, այն ատեն գործը կը փոխուի։

—Բայց դիս կողոպտել կ'ուզէք, սիրելի՛ Բօլլէն Մէկբէ։

—Ո՛չ, հինգ հարիւր ոսկին ի՞նչ նշանակութիւն ունի. ձեր այս անչափ ծախսը ինչպէս ալ որ ըլլայ կրնաք հանել պանքէր Պրէսսիէօի հաշիւներէն։

—Ո՛չ, դարձուածներով դրամ առնել չեմ ուզեր անկէ. միտակ եթէ անոր գոհունակութեանը արժանանամ, ծանօթ մուրհակս պիտի վերստանամ։

—Տեսա՞ք, ձեր այն մուրհակը ո՛չ թէ հինգ հարիւր, հազար ոսկի ալ կ'արժէ. անիկա թանկագին գանձ մըն է, և սակայն Պրէսսիէօի հաճելի ըլլալ և անոր համակրանքին արժանանալն ալ ինքնին ո՛չ նուազ մեծարժէք բախտաւորութիւն մըն է։

Բօլլէն Մէկբէ ոտքի ելլելով մտերմաբար թեւը մտաւ Տրէօսի ու փողաքչական ոճով մը,

— Ակ անկարելի է ձեզմէ բան մը ծածկել, ըսաւ, մենք յաւիտենական բարեկամներ եղանք. սրէկ տիկին Վիքթորիան քով երթանք ու մեր յարգանքը մատուցանենք անոր։

(Շարունակելի)

նիս կ'ըլլայ պաղպաղակի ու շաքարեղէնի վայրերը, որուն դրամը միշտ կը ցնծանք ու կը ցնծանք։

Արեւը հորիզոնն է ալ, իրիկուան պաղութենէ աւելի զովացուցիչ զեփիւռ մը կը սկսի շոյել ծաղկանց տերեւներուն հետ մնաքսեայ մաղերն ալ։ ամէն ոք այնքան շաքարեղէններու ու պաղպաղակի պաշարով լեցուն է որ ոչ ոք կը մտածէ քաղաք վերադառնալ, ճաշարանակներն ալ ուրախացնելու համար։

Ծառերուն տակի բազմութիւնը աւելի ոգեւորութիւն մը կը ստանայ, ամէն կողմ հոս հոն թափուած ճերմակ ծաղիկներու նման կանացի հասնք մը կը մղուի, որոնց գլխարկին վրայ եղող վարդերը ու ծաղիկները ճշմարիտ ծաղկեստանի մը պատրանքը կ'ընծայեն։

Մութը կը կոխէ տակաւ, ու էլեկտրական լոյսի հասնքը կ'ողողէ ամէն կողմ, ժամանակն է համբոյրներու... կամիթներու հոսանքին... և չենք գիտեր թէ մութին մէջ ծառերու շուքերուն տակ ի՛նչ ստանայական խաղեր կը դառնան. մինակ կամիթէն ազդուած օրիորդը սուր խնդուքի ձայն մը կը ձգէ, սակայն ոչ ոք ուշադրութիւն կը դարձնէ, ամէն մարդ զբաղեալ է...!!. գուցէ գայթակղութիւն ըլլան ձեղի սոյն տողերս, սիրելի ընթերցող երիտասարդ կամ ուէր. սակայն... վերջակէտը դնենք։

Կէս գիշերն է այլ եւս, ամէն ոք կը սկսի տակաւ քաշուիլ ու թրէնները և թրամուէյներու լեցուն վագոններ կը տանին խուժանը դէպ ի քաղաք, և չանապարողը դեռ կը մնայ հոն մինչեւ առաւօտեան ժամը 2-3, գուցէ սիրոյ դաստիարակը ամբողջացնելու։

* * *

Կիները վկայութիւն կը բերեն Պօղոս Առաքեալին խօսքերը իրենց «Մէրրի վիտօվըր»ի սեղմէմով չենուած գլխարկները պաշտպանելու. սակայն Շէյքսպիրի մէկ տողը կը յիշեմ որ շատ յարմար է յիշել հոս.

«Սատանան Ս. Գիրքը կրնայ վկայրնել իր նպատակը գործադրելու համար»։

Հիմա Ս. Գիրքն ալ վիճաբանութեան նիւթ եղած է եկեղեցիներուն մէջ կանանց «Մէրրի վիտովըր»ի սեղմէմով չենուած առանձին գլխարկներուն առթիւ։

Միացեալ Նահանգաց եկեղեցիներուն մէջ, ինչպէս նաեւ Եւրոպա, սովորոյթ մըն է որ կիները երիկամրդոց մէջ կրնան նստիլ առանց ո և է առարկութեան։ Սակայն կրնան ա՛յն ատեն միայն նստիլ սա պայմանաւ որ իրենց անգին գլխարկներով պատ չքաշեն ուրիշներուն առջեւ։

Առայ կը համբերէին. որովհետեւ գլխարկները այսօրուան մեծութիւնը չունէին և ծաղկեստաններ չէին, այլ քիչ մը չէ, բաւական պզտիկ էին և ժողովուրդը գանգատ չուներ. սակայն հիմա այս գլխարկները այնչափ խոշորցած են որ եթէ ասկէ քանի մը հարիւր տարիներ առայ ապրող մարդ մը աշխարհ գալով սոյն գլխարկները տեսնելու պատեհութիւն ունենար, պիտի անարեւէր դողէն։

Եկեղեցիին մէջ ես, որքան որ խօսողին խօսքերը ականջդ լեցնեն, նախընտրելի է աղէկ մը հանելու համար աչքով ալ տեսնել խօսողը. աչքիդ առջեւ պատ մըն է քաշուած, անգին գլխարկ մը աչքիդ առջեւ է տրնկուած, քիչ մը ասդին կուգաս, ուրիշ մը, և վերջապէս մարդս կը ձանձրանայ և գուցէ քունն ալ կը տանի, և խօսողն ալ մինակ կիներուն խօսած կ'ըլլայ և անոնք ալ իրենց գլխարկներուն յաղթանդամ ու սէգ հեցուածքին վրայ կը մտածեն գուցէ։

Պօղոս Առաքեալին Կորնթացւոց գրած Ա. թուղթին 11. 5ին վրայ հաստատ կը կենան կիները, առարկելով թէ Առաքեալը կ'արտոնէ, և թէ իրենք իրենց գլխարկները դնելու են եկեղեցիին մէջ, և երեսին ալ վէլոյով ծածկելու են, բայց քարոզիչ մը հետեւեալը կ'ըսէ Թէսալոնիկի մէկ երկէն երկու տող առնելով։

Պօղոս չէր կրնար գուշակել իր սահմանափակ խելքով թէ 1908ին Շիքակօն պիտի գայի Մէրրի Վիտով, և յետոյ չարունակեց թէ, «Կը վախնամ որ սոյն գլխարկները քար գայթակղութեան և խնձոր գժտութեան ըլլան, սիրելի տիկիններ. աւելի կծու խօսել չեմ ուզեր, բայց վստահաբար կ'ըսեմ թէ Պօղոսի ժամանակ կիները, ո և է մէկ բանով իրենց գլուխն ու երեսը կրնային ծածկել, որովհետեւ այն ատեն Շիքակօ ալ չկար, «Մէրրի Վիտովը» գլխարկներն ալ։

Սակայն ընկերական կեանքի կիսեալին մէն իր Հայ-Լայֆի հովերով կը պատասխանէ.

«Քարոզիչը այս խօսքերով ըսել կ'ուզէ թէ մենք մեր գլխարկները վար առնենք եկեղեցիին մէջ, սակայն չի մտածեր որ, եթէ ժողովուրդը աղօթելու ոգիով կը մտնէ եկեղեցիէն ներս, կրնայ ամենակատարեալ կերպով իր նպատակը յառաջ տանիլ ու երբեք չվրաղուիլ մեր գլխարկներով. սա՛ գիտեմ որ Պօղոս Առաքեալը կ'արտոնէ և կը խնդրեմ որ ո և է քարոզիչ մըն ալ մեր գլխարկներով չզբաղի։

«Առանց գարնան կամ ամրան «Մէրրի Վիտովը»ի երջանկութիւն չկայ մեզի համար։»

Ուրիշ քարոզիչ մըն ալ ուրիշ օր մը կ'ըսէ.

«Պօղոս Առաքեալին ապրած երկրին մէջ Մէրրի Վիտովը չկար, ոչ ալ գլխարկ. կիները կրնան Պօղոսին խօսքերը կրկնել ու անոր վրայ յենուլ, երբ յիշեն որ կիները դատ և երկի մարդիկը դատ կը նստէին եկեղեցիներու մէջ, որով գայթակղութիւնն ալ պակաս էր։ Ես կը մտածեմ թէ կիները առարկութիւն պիտի ընեն թէ իրենց մարդը պիտի ուրուն գլխարկները վար առած միջոցին, ասոր ալ ճարը գտանք. պզտիկ սենեակ մը պիտի չակենք հայելիներով չրջապատուած, և հոն պիտի գանեն ինչ որ պէտք է մաղ չակելու համար, և կանայք բոզոքի կէտ մը չպիտի ունենան, որով եկեղեցիին մէջ իրենց գլխարկները վար առնելով, իրենք ալ պիտի գիտան թէ ո՛րքան երախտապարտ պիտի թողուն էրիկ մարդիկը և ասանկով խնդիրը պիտի գացուի։»

Եկեղեցիին դուռս, թատրոնին մէջ, Սիկէմթօկրաֆին մէջ ենք։ Եկեղեցիին մէջ խօսողին ձայնն ալ լսելով կը բաւականանք, իսկ թատրոնին մէջ պէտք է բան մը տեսնենք. հոս անհրաժեշտ է բան մը տեսնելը, միւնոյն պարտէզները, ծաղկամանները առջեւդ կը ցրցուին, կը մռլտան, կը արտնչան. պո՛ւհոգ, և վերջապէս թատրոնէն դուրս կ'ելլես առանց տուած դրամիդ խելը տեսնելու։ Սակայն թատրոնի աէրերուն վրայ կը յարձակին հիմա լրագիրները. կա՛մ գլխարկները վար կամ կիները եռեւի նստարանները նստին. սոյն կռիւը կը մղուի. թատերատէրերէն ոմանք իրենց թատրոնին պատերուն յայտարարութիւն դրած են սա կերպով.

«Տիկիններ, հաճեցէք ձեր գլխարկները վար առնել ներկայացման պահուն։» Սիկէմթօկրաֆներու առաջին ցուցուցած բանն է ճերմակ սաւանին վրայ հեռուեալը. «Տիկնայք և Տէրք, հաճեցէք գլխարկները վար առնել». գլխարկները խլոյն վար Կ'երթան ի մեծ ուրախութիւն ու վրէժխնդրութիւն էրկի մարդուն. գոնէ այսչափով թո՛ղ ցաւին կիներն ալ։

THE ARROW

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ ԱԴԱՄԱՆԴԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ՓԱՅԼՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ. ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹԱՓՕՐ ՄԸ

Ուրբաթ օր հիանալի օդով մը կատարուեցաւ ա՛յն պատմական թափորը զոր Վիեննա քաղաքը սարքած էր ի պատիւ Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր ադամանդեայ յոբէլեանին։ Արտասովոր յաջողութիւն մը ունեցաւ այս անզուգական և չքեղասարսա տեսարանը, որուն համար աշխատած էին Աւստրիոյ Պետութեան բոլոր ժողովուրդները։ Եւ հանդէսը կատարուեցաւ ամենայն բարեկարգութեամբ հանդէսի բիւրաւորներու ներկայութեան։ Կայսեր առջեւէն անցան թափորին տարբ հազար անդամները և 4,000 ձիեր ինը մղոն ընդարձակ ուղեգծի մը վրայ առանց ամենափոքր միջադէպի։

Առտուան ժամը 5ին, ամբողջ Վիեննա ոտքի վրայ էր, երթալով չնորհալի եղանէյով մը կա՛մ կայսերական տաղաւարը չրջապատող չքեղ բարձրաւանդակներու ընդարձակ ամփիթատրոնը, ամբողջ ճամբուն վրայ ցցուած քէմերը, և կամ ոտքի վրայ կենալու տեղերը, որոնց մեծ մասը արդէն բռնուած էին ժամը 1ին արուարձաններէն խուժող բազմութեան կողմէ։ Կայսերական ընտանիքը տաղաւար ժամանեց ժամը 9ին, Արհիդուքսերն ու Արհիդքսուհիները բերելով իրենց զաւակները, որոնք, ամենէն ալ սպիտակազգեստ, սիրուն տեսարան մը կը պարզէին։ Կայսրը, որ Ցանձնաժողովին նախագահին կողմէ ուղերձով մը ընդունուեցաւ, եկած էր տասնին, խանդավառողջունելով պալատական, զինուորական և քաղաքային պաշտօնատարներէն։ Վեհապետը շատ զգածուեցաւ, և դողդոջ ու արտասուալից ձայնով պատասխանեց Նախագահին ուղերձին։ Կայսրը չնստաւ իրեն յատկացուած թիկնաթոռին վրայ, այլ ոտքի վրայ մնաց, ամբողջ երկուքուկէս ժամ տեւող թափորին տողանցութեան միջոցին։ Ուշադիր կը քննէր մէն մի յաջորդական խումբ՝ հետաքրքրութեամբ ամէն մանրամասնութիւնէն, կ'ողջունէր իւրաքանչիւր խումբը իր մօտէն անցած ատեն, ոգեւորութեամբ կը խօսակցէր արհիդուքսերուն և արհիդքսուհիներուն հետ։

Թափորը բացուեցաւ յանձնախումբին անդամներուն ձիաւոր տողանցումով, և յետոյ կուգար Աւստրիական կայսրութեան հինգերիր Հապսպուրկեան Բուսոլքը ներկայացնող խումբ մը՝ առաջնորդութեամբ ուժիր փոքրահասակներու։ Բուսոլքի զոր կ'անձնաւորէր Կոմս Ակլուսիուս Էլյզ, իր հետեւորդներուն քովէն ձիով կ'երթար անմռունչ։ Այս խումբին մէջ, որ կը բաղկանար հին աւստրիական ազնուականութեան սերունդներէն, անդամներէն ոմանք իսկապէս կը կրէին իրենց անձնաւորած կոմսերուն անունները։

Երկրորդ խումբը կը բաղկանար Ալպրեխթ Ա.ի ժամանակուան Վիեննայի քաղաքացիներուն մէկ մասէն։ Դոմնով զուարթ ու ճոխ էր երրորդ խումբը, որ կը խորհրդանշէր ա՛յն վայրկեանը՝ երբ Հիմնադիրն Բուսոլքի հինգարկէլը կը կատարէր Ս. Ստեփանոսի նուիրուած Վիեննայի մեծ մայր-եկեղեցիին։ Չորրորդ բաժինը կը ներկայացնէր ժԵ. դարու չքեղ զինախաղութիւն մը։ Փաղփուն վերարկուներով մունետիկներ, զրահազգեստ ասպետներ, ազնուական տիկիններ, և պատմական տարազներով մանկաւիներ այդ երկար ատենի ի վեր հետախաղաղ ժամանակամիջոցին իրական պատկերը կ'ընծայէին։

Հինգերորդ խումբին մէջ երեւցաւ գոյներու բազմադակ փարթամութիւնը։ Ասիկա ցոյց կուտար կայսերական Տան կրկին ամուսնութիւն մը ԺԶ. դարուն սկիզբը, ա՛յն պատմական դէպքը՝ որով Պոհեմիա և Մաճառստան կցուեցան Հապսպուրկեան Տունին։ Այս խումբին գլուխը կը գտնուէին նիզակակիրներ, իրենց ծանօթ տարազով, և երկու խորհրդականներ, որոնք սա թաւիշէ գլխանոցներու վրայէն կը կրէին արծաթահիւս զրահ։ Մաղհասակ փեսան՝ իշխան Լուսվիկ՝ հարուստ երիզներով խճողուած ճենովական թաւիշ հագած, հիանալի աշխէտ ձիու մը վրայ նստած էր։ Իրեն կ'ուղեկցէին կանաչագեղեստ ասպետներ և երաժիշտներ։ Երկու հարսերը, սանամեայ իշխանուհի Աննա Մաճառստանի, և երկոտասանամեայ իշխանուհի Մարի Աւստրիոյ, կը ներկայացուէին սպիտակ մանդասի մէջ, գեղեցիկ ամոլ մը ձեւացնելով։ Հարսերուն կառքերը կը շրջապատէին սպիտահանդերձ գարուականներ, ծաղկեպսակ գլուխներով։

Անկարելի է այս համառօտ տողերուն մէջ նկարագրել իւրաքանչիւր յաջորդական խումբ, իր բոլոր չքեղ տարազներով, որոնք 160,000 անգլ. ոսկիէ աւելի արժած են։ Երեսնամեայ Պատերազմին ժողովրդային պատկերները խանդավառութեամբ ողջունուեցան հանրութենէն։ Երբ ԺԶ. դարուն վերջի տարիներուն զինուորները իրենց հին հրացաններով, ազնուականի տիկիններ ձիու վրայ, և այդ թուականին անուանի պետերը ծանրաքաշ ատաղացութեամբ կը քաշէին, ամբողջ ճամբուն երկայնքը որոաբնդոստ ծափեր կը թնդացնէին օդը։ Խանդավառութիւնը աւելի չատցաւ՝ երբ Էօժէն իշխան իր զօրականներով երեւցաւ, բայց խանդավառութիւնը իր ծայրայեղ սահմանին հասաւ, երբ մօտեցաւ Եօզէֆ Բ. կայսեր ժամանակուան այդեկոթք մը նկարող թափորը։

Ամէնէն աւելի աչքառու յաջողութիւններուն մէջ էին Աւստրիոյ զանազան ազգութեանց պատկերը։ Աւստրիոյ բոլոր Պետական երկիրները ներկայացուցիչներ զրկած էին ազգային տարազով, և իւրաքանչիւր ազգութիւն խանդավառօրէն կ'ողջունէր կայսրը։ Գերմանացիք, Լեհերը, Սլաւները, Ռութենացիք, Սաւրիացիք, Թիրոլցիք, Դաղմատացիք և Իտալացիք ամէնքն ալ միացած էին կազմելու համար ներկայ սերունդին հրապուրիչ մէկ պատկերը։

Պետութեան ամէն մասերէն 5000 հոգիէ աւելի մարդիկ կը ձեւացնէին այս հսկայական ներկայացումը ուրաստրիական ազգութեանց, և ցոյց կուտային թէ այս կայսրութեան ազգութիւններուն մէջ ո՛րքան իրական քաղաքակրթութիւն և գեղեցկութեան վայելչութիւն կը գտնուի։ Բոլոր ցեղերը խանդավառ զգացումներով իրենց մէկ հոգի և մէկ սիրտ կը ներկայանային Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր առջեւ։ Իրարու հակոտնեայ եղող Գերմանք, Սլաւք, Լէհք, Ռութենք, Ռումէնք, Հարաւային Սլաւք (կամ Սլօվաք) իրենց մէկ մարդ կ'անցնէին հանդիսական ճամբուն երկայնքէն։ Զեռերը միայն կը պակսէին։

Գրեթէ երեք ժամուան տեւողութենէ մը վերջ տեսարանը փակուեցաւ ժամը 1ին ատենները։ Աւստրիոյ միացեալ երգիչները երգեցին ազգային երգը Կայսերական տաղաւարին առջեւ, և դէմ կը բռնէին քանըչորս զինուորական երաժշտախումբեր։ Ասիկա եղաւ փակման նշանը։ Կայսրը, յետոյ ընդունեց յանձնաժողովին անդամները և Վիեննայի քաղաքապետը, որուն կրկին իր շնորհակալութիւնը յայտնեց։ «Ըսէ՛ք բոլոր պատկանեալներուն», ըսաւ Վեհապետը, «թէ ո՛րքան արտասովոր հաճոյք պատճառեց ինծի այս հայրենասիրական չքեղ տօնախմբութիւնը։ Մասնաւորապէս շնորհակալ եմ պարոններուն և տիկիններուն ա՛յն պատմական մեծ ընտանիքներուն, որոնք ո և է յոգնութիւն չխնայեցին մասնակցելով այս տօնական թափորին ինչպէս նաև ազգային խումբերուն բոլոր անդամներուն։»

ԱՆԶԱՑՆ ԹՆԴԱՆՕԹ ՄԸ.— Մր. Բէրսի Մաքսիմ, նշանաւոր հնարիչին զաւակը, առաջին փորձը տուաւ իր անձայն թնդանօթին, որուն ահաւոր հնարաւորութիւնները կատարեալ յեղաշրջութիւն մը առաջ պիտի բերեն պատերազմի արուեստին մէջ։ Արձակելիներու կիսաբաժին մը, անձայն թնդանօթներով զինուած, Օլորչօթի Ֆօքս լեռներուն վրայ պահակ կեցած կարող պիտի ըլլայ վանել Անգլիոյ այդ զինուորական կեդրոնին վրայ յառաջացող ամբողջ բանակ մը։ Մաքսիմ այս պահուս կը գտնուի Նիս Եոբ, և տեղական թերթերը ահագին սիւնակներ կը նուիրեն այդ թնդանօթին փորձերուն և ապագայ կարելութիւններուն։ Եանքի թերթ մը նոյնքան սիւնակ կը նուիրէ նաև մի ոմն Տիկին Աբրահամ Կոթօֆքքի, որ այս օրերուս իր ամուսնին պարգեւեց չորս նորածիններ։ Տիկին Կոթօֆքքի այս ասուաձային նոր տուրքն ալ ստանալով, մայր կ'ըլլայ երեսուն զաւակներու, տասնվեց տարուան մէջ։ Ինք հիւսիս 32 տարեկան է և կարգուած է 1892ին և ունեցած է եօթը անգամ երկուորեակ և երկու անգամ եռորեակ։ Գալով Մր. Մաքսիմի թնդանօթին կ'ըսուի թէ փորձը կատարուեր է լուի լեցուն սենեակի մը մէջ։

ԳԵՂՋԿԱԿԱՆ ՏՌԱՄ ՄԸ. Էմիլ Զոլա իր «Հողը» վէպին մէջ չէ պատմած աւելի վարագ, աւելի անողորմ ոճիր մը քան ա՛յն ոճիրը որ անցեալ օր պատրուեցաւ Ֆրանսայի Օվէռնը գաւառին Բօսէզի Եղեռնադաս Ատեանին առջեւ։ Վախճուն տարեկան այրի մը զարնուելով սպանուեցաւ մէկու մը կողմէ, որ 15 ոսնաչափ անդին խնձորենիի մը ետեւը ծածկուած էր։ Առաջին անգամ կասկածելի եղան կնոջ աղջիկը Ժէռմէն Ժամ և սորա ամուսինը, որոնց դէմ հանդուցեալը դատ բացած էր դրամական վէճի մը հետեւանքով, և չտեղ ալ էր։ Անկէց ի վեր թէ՛ աղջիկը և թէ փեսան չարուն նակ կը սպառնային աշխարհի վրայէն վերցնել այրին, քանի որ դատապարտուած էին տարին 2 անգլ. ոսկիէն աւելի վճարել անոր, և կը տեսնէին զայն ամուսնանալու միտք չունի։ Դատավարութեան միջոցին ապացուցուեցաւ թէ աղջիկը և ամուսինը, առաջինը ձեռքը հրացան մը բռնած, մութը կոխելուն դուրս եկած էին այրին զարնելու համար։ Կրակ ընողը կինն էր, մարդն ալ չորս կողմը կը դիտէր, և առաջին հարուածով մայրը գետին փռելէն վերջ, տուն դարձան առանց նայելու թէ մեռա՞ծ էր թէ ողջ տակաւին։ Ժէռմէն Ժամ անկապակից դիտողութիւններ ըրաւ միայն դատաւորութեան միջոցին, և դատարանին մէջ կռուեցաւ իր քոյրերուն և եղբայրներուն հետ։ Երդուեալները մեղմացուցիչ պարագաներ գտան ոճիրին համար, և դատապարտուեցաւ միայն տասը տարուան տաժանակիր աշխատութեան, իսկ ամուսինը հինգ տարի կերաւ։

ԹԱՏՐՈՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ.— Ֆրանսայի թատերական հեղինակները երջանիկ մարդիկ են։ Իրենց ընկերութիւնը ամենակարող է Ֆրանսայի մէջ, և թատերապետները ամէն կողմ դարպաս կ'ընեն անոնց։ Երբ իր արկղները լեցնելու համար նպատակի ներկայացում մը տայ, ինչպէս անցեալ իրիկուն Օպերային մէջ տուաւ, ամբողջ Բարիզ ատագին գին կը վճարէ նստարաններու համար, և Հանրապետութեան Նախագահը ո՛չ միայն քառասուն անգլ. ոսկի զրկեց իր օթեակին համար, այլ անձամբ ալ գնաց ներկայացումին։ Մրագիրը ճշդիւ նոր չէր, Վէրտիին «Ռիկոլէթթօ»ն էր, բայց երգիչները բացառիկ պարագայ մըն էին Բարիզի համար։ Այս լուսաւորները թուով երեք էին. բայց եռակը խիստ համբաւաւոր էր, քանի որ անոնք կը կազմէին Տիկին Մէլպա, Սիմեօր Բարուզօ և Մ. Ռըսօ։ Տիկին Մէլպա բնաւ լսուած չէր, իսկ Մ. Ռըսօ, որ Ֆրանսայի երգիչ մըն է շատ քիչ անգամ կը լսուի հիմա Բարիզի մէջ։ Սիմեօր Բարուզօ մէկ-երկու անգամ միայն երգած է բարեսիրական առիթներու։ Այս անգամ ալ ինք և երկու ընկերները ձրիաբար երգեցին։ Երանի՜ Ֆրանսայի թատերական հեղինակներուն։ Այն իրիկուան իրենց ամբողջ հասոյթը եղաւ 5,600 անգլ. ոսկի։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՐԷՎԱԼԷՆ ՎԵՐԱԳԱՐՁԸ.— Բէվալէ մեկնելէն առաջ թագաւորին վերջին գործը եղաւ տեղացի ոսկերիչներուն 200 անգլ. ոսկիի արժողութեամբ զանազան սպասներ ապսպրել, որոնք բուն ռուսական ոճով պիտի պատրաստուին։ Անգլիոյ մէջ հիմա նորաձեւութիւնը ռուսականն է։ Բաղաքին արհեստաւորները, որոնցմէ շատերը ցայգերգեցին արքայական և կայսերական զբօսանաւերուն առջեւ, վերջին աստիճան ուրախ են։ Վեհափառութեան այս շնորհէն, որ անգլեւոուս համաձայնութիւնը առեւտուրի տեսակէտով ալ օգտակար կ'ընէ։

Բէվալի քաղաքապետը ամբողջ օրերը իր աւանդական չքեղ տարազը հագած կը սպասէր հնօրեայ քաղաքապետարանին մէջ, որ ճարտարապետութեան գլուխ գործոց մըն է ԺԶ. դարէն մնացած իր կաղնեփայտեայ դրրուագումներով։ Քաղաքապետը պատրաստ էր ընդունելութեան, բայց Զարը և Լուսարտ թագաւոր ամբողջ ծովուն վրայ անցուցին իրենց ժամանակը։ Քաղաքապետարանին մէջ ի ցոյց դրուած էին զարմանալի դիւանաթուղթեր ԺԲ. դարէն սկսեալ անընտատ մինչեւներկայ ժամանակը։ Կան թուղթեր Դանիոյ, Շուէտի և Ռուսիոյ վերապետներէն մնացած։ Ամէնէն նշանաւոր դիւտերէն մին է եկեղեցական նօթագրութեան հին տետրակ մը, որ տակաւ կը կարդացուի և կը լուծուի Լայբցիկի մասնագէտներէն։

ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ ՈՐՁԱՓ ԿԱՌ Կ'ԸՍՊԱՌԵՆ.— Թէժխնդիր սովորաբար կ'ըսեն թէ կաթը կատարեալ ուտեստ մըն է եթէ բաւական չափով առնուի։ Շատերը բնականաբար չեն համարձակիր կաթով միայն գոհացում տալ իրենց ստամոքսին բոլոր պէտքերուն։ Բայց ամբողջ Անգլիոյ մէջ սպառուած կաթին քանակութիւնը կը ցուցնէ թէ բազմիկներէն ոմանց թելադրութիւնը կը գործադրուի իրենց միւս դեղագիրներէն աւելի փութկոտութեամբ։ Տարին Անգլիոյ մէջ 120 միլիոն անգլ. ոսկիի կաթ կը սպառուի։ Այս գումարը այդ երկրին Ազգային Պարտքին գրեթէ մէկ վեցերորդն է։ Աւելի գործնական ըլլալու համար, ուրիշ հաշիւով պարզենք. կամաքէն իսկ չէր անցըներ ամէն բան անկեղծօրէն չպատմել։

Արման Ֆուժրէի նշանածը յուզիչ պարզութիւնով մը իրեն հարցուածին պատասխան տուաւ։

«Նախ, պատմեց Միշլին, ներողութիւն խնդրեց իմ նամակիս աւելի կանուխ չկարենալ պատասխանելուն համար։ Ցետոյ ինծի հաղորդեց թէ կը խարուէի զինքը իմ մրցակիցս կարծելով։ Բաւ թէ արդարև Արման իրեն համար անցաւոր կիրք մը, քմահաճոյք մը ունեցած էր, սակայն ինք քաղցրութեամբ զայն խրատած էր և յորդորած էր որ իր նշանածին վերադառնայ։

«Իրեն համար անպատմելի սէր մը զգացի անմիջապէս, երանութիւնս սահման չունէր։ Ինձմէ խոստում առաւ որ իրեն պիտի այցելեմ յաճախ և իբր յիշատակ թելէն այս ապարանչանը հանելով իմ թեւս անցուց։

«Նոյն ատենը Միշլին, ներողութիւն խնդրեց իմ նամակիս աւելի կանուխ չկարենալ պատասխանելուն համար։ Ցետոյ ինծի հաղորդեց թէ կը խարուէի զինքը իմ մրցակիցս կարծելով։ Բաւ թէ արդարև Արման իրեն համար անցաւոր կիրք մը, քմահաճոյք մը ունեցած էր, սակայն ինք քաղցրութեամբ զայն խրատած էր և յորդորած էր որ իր նշանածին վերադառնայ։

«Իրեն համար անպատմելի սէր մը զգացի անմիջապէս, երանութիւնս սահման չունէր։ Ինձմէ խոստում առաւ որ իրեն պիտի այցելեմ յաճախ և իբր յիշատակ թելէն այս ապարանչանը հանելով իմ թեւս անցուց։

(Շարունակելի)

ԲԻԷՌ ՏԷԳՈՒՄՍԷԼ

Արցունք Խմող Կինը

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Թ

ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պէէղի տը Սէնօզան իր բաղձանքին հասած էր։ Բարիզի մէջ հարցաքննիչ դատաւոր ըլլալէն ի վեր դեռ բաղդը չէր ունեցած աղմկալից ոճիրի մը մէջ իր կարողութիւնը ի սպաս դնելու։ Այս սպասնութիւնը մեծ աղմուկ հանած էր Բարիզի աշխարհիկ չրջանակին մէջ։ Շապրը Լօշի օգնութեամբ կը յուսար քիչ առնէն մարդասպանը երեւան հանել։

Միայն այդ վարպետ ոստիկանին վրայ դրած էր իր յոյսը։

Դատարան հասնելուն պէս հրամայեցուր Շապրը Լօշէն, գալուն պէս ներս մտցնեն։ Դատարանին բժիշկը եկաւ իր տեղեկագիրը տալու։

Այդ տեղեկագիրին մէջ բժիշկը կ'ըսէր թէ մահը գրեթէ վայրենական եղած էր, զոհը քառանկիւն դանակով մը զարնուած էր։ Ոճիրին ժամը մօտաւորապէս վեցուկէսին ութին մէջն էր. որով մարդասպանը հանդիսատեսներուն գալէն քիչ առաջ մեկնած էր թատրոնէն։

Միշլին աղէտալի ոճիրին մասին երկարօրէն Ռօզի մօրաքրոջ հետ խօսելէ ետք կը պատրաստուէր Մալաքօֆի մնսեր լուրը իմացնելու և վար դուրս գալու։

Այդ պահուն դիմացը անծանօթ մը եկաւ որ զինքը բարեւելով, ըսաւ.

—Օր. Միշլին էք, այնպէս չէ՞։

—Այո, պարոն, պատասխանեց դեռատի աղջիկը։

—Երէկ Թէաթրը տը լ'Ավընիրի թատրոնը գացիք, դերասանուհի մը տեսնելու։

—Այո, պարոն... Օր. Տիեղոյզը տեսնելու, այն խեղճ կինը որ սպանուած է...

—Ո՛հ, գիտէ՞ք։

—Լրագիրին մէջ կարդացի հիմա...

—Այո, պարոն, աւելցուց Բօզ Լըպրիւն որ մօտեցած էր, միասին կարդացինք, և չափազանց յուզուեցանք։

—Ոստիկա՞ն էք պարոն, հարցուց Միշլին։

—Այո, օրիորդ...

—Մարդասպանը ձերբակալուեցա՞ւ։

—Ձեմ գիտեր. պատասխանեց ոստիկանը, հարցաքննիչ դատաւորին կողմէ կուգամ, խնդրելու համար որ իր դրասենեակը երթանք։ Դատաւորը իմացաւ որ երէկ այցելեր էք Օր. Տինա Լոյդի և կը կարծէ որ կրնաք իրեն օգտակար ըլլալ...

—Բոլոր սրտով, պատասխանեց Միշլին, բայց դժբաղդաբար բան մը չեմ գիտեր։ Առաջին անգամն է որ այս տիկինը տեսայ։

—Հոգ չէ, բառ մը հետք մը կրնան մեծ շահեկանութիւն ունենալ խուզարկութեանց մէջ... ատոր համար է որ հարցաքննիչ դատաւորը անմիջապէս ձեզ տեսնել կ'ուզէ... եթէ հաճիք ինծի ընկերանալ...

—Հաճութեամբ պարոն, հագուիմ և հիմա կուգամ։

—Վարը ձեզի կը սպասեմ ձեր հօրեղբօրը հետ որ հոս մեզ պիտի գանէ։

—Հօրեղբօ՞ր հետ։

—Այո, հարցաքննիչ դատաւորը կը փափաքի զայն ալ հարցաքննել։

Արդարև երբ Միշլին վար իջաւ, մայթին վրայ Մալաքօֆը և ոստիկանը իրարու հետ կը խօսէին. ծեր յիսնապետին հաւասալը չէր գար, թերթ մը գըռնած էր այդ ոճիրին իրականութեան համոզուելու համար։

Շապրլոյշ որ առջի իրիկունը հարկ եղած հրամանները տուած էր իր գործակալներուն, թատրոնին մէջ գործ ունեցողներուն ցանկը բերաւ. միւս կողմէ ամէն զգուշական միջոցներ ձեռք առած էր. աւանդի հաստատութեանց մարդ դրկած էր որպէս զի եթէ Տինա Լոյդի գոնարեղէններէն բերուի, անմիջապէս լուր տրուի իրեն։

Միշլին հարցաքննիչ դատաւորին սենեակը մտաւ, ուր արդէն Շապրը Լօշ նստած էր։

Պէէղի տը Սէնօզան սովորական հարցումները ուղղեցէ՞ք։

—Անշուշտ Թէաթրը տը լ'Ավընիրի ոճիրը իմացաք, հարցուց։

—Այո, պարոն, պատասխանեց երիտասարդ աղջիկը յուզուած։

—Օր. Տինա Լոյդ, այդ թատրոնին դերասանուհիներէն մէկը, սպանուած գտնուեցաւ իր օթեակին մէջ, երբ ներկայացումը պիտի սկսէր, Դուք կը ճանչնա՞ք այդ դերասանուհին, որովհետեւ երէկ զայն տեսնելու գացիք։

Միշլին ճիգ մը ընելով պատասխանեց.

—Ո՛չ, պարոն, Օր. Տինա Լոյդը չեմ ճանչնար... առաջին անգամն է որ երէկ տեսայ զինքը և այս առտու շատ ցաւեցայ երբ լրագիրին մէջ կարդացի թէ սպանուած է, որովհետեւ մեր տեսակցութենէն ետք համակրութիւն մը զգացի խեղճ օրիորդին հանդէպ։

—Ի՞նչ էր ձեր դիտումն բնութիւնը որ այսպէս առաջին տեսակցութեամբ համակրական զգացում մը կը գոյանայ ձեր մէջ։

Միշլին կեղծել չէր ջղտեր, և երբէք Արման Ֆուժրէի նշանածը յուզիչ պարզութիւնով մը իրեն հարցուածին պատասխան տուաւ։

«Նախ, պատմեց Միշլին, ներողութիւն խնդրեց իմ նամակիս աւելի կանուխ չկարենալ պատասխանելուն համար։ Ցետոյ ինծի հաղորդեց թէ կը խարուէի զինքը իմ մրցակիցս կարծելով։ Բաւ թէ արդարև Արման իրեն համար անցաւոր կիրք մը, քմահաճոյք մը ունեցած էր, սակայն ինք քաղցրութեամբ զայն խրատած էր և յորդորած էր որ իր նշանածին վերադառնայ։

«Իրեն համար անպատմելի սէր մը զգացի անմիջապէս, երանութիւնս սահման չունէր։ Ինձմէ խոստում առաւ որ իրեն պիտի այցելեմ յաճախ և իբր յիշատակ թելէն այս ապարանչանը հանելով իմ թեւս անցուց։

(Շարունակելի)

թին գի ը մէկ քուօրթը 4 բէնս (երկու դահեկան քիչ մը պակաս), հաշուելով, Անգլիացիք տարին կը խմեն եօթը միլիառ 200 միլիոն քուօրթ։ Բնակիչներուն թիւն է 44 միլիոն։ Հետևաբար մարդ գլուխ տարին 160 քուօրթ։

ՊՈՒԼՂԷՐԻ ՄԷԿ ՆԱՄԱԿԸ.— Անգլիոյ նաւատորմին հոգևոր պաշտօնեաներէն մին հարցուցած էր օր մը Պուլղէրի թէ ի՞նչ կերպով դատարակէ իր զաւակները։ Զօրավարը հետևեալը գրեց. «Լաւագոյն բան մը չեմ կրնար ըսել եթէ ոչ՝ յանձնարարել որ ձեր զաւակները կարդան ուշի ուշով Ժ. Սաղմոսը, և աշխատին մարսել զայն և այնպէս ապրիլ։ Պէտք է կարդան զայն իրենց Ս. Գիրքին և Աղօթագրքին մէջ։ Ժ. Սաղմոսը կը պատուիրէ կանոններ կեանքի համար, որոնք դժուար կը թըւին, բայց անկարելի չեն և ճշմարիտ երջանկութիւնը կը պատրաստեն։ Ահա այդ Սաղմոսը. — «Տէր, ո՞վ կացցէ ի խորանի քում, կամ ո՞վ բնակեսցէ ի լեռնն սուրբ քո։ Որ գնայ ամբիծ, գործէ զարդարութիւն, խօսի զճշմարտութիւն ի սրտի իւրում։ Որ ոչ նենգաւորեաց լեզուաւ իւրով, և չար ընկերի իւրում ոչ արար, նախատինս ի մերձաւորաց նա ոչ առաւ։ Արհամարհեալ է առաջի նորա չարագործն, զերկիւղածս Տեառն փառաւորն առնէ, երդեալ ընկերի իւրում և ոչ սուտ։ Զարծաթ իւր ի վարձու ոչ տայ. կաշառս ի վերայ իրաւանց ոչ առնու. որ զայս արասցէ, նա մի՛ սասանեսցէ յաւիտեան»։

ԲԱՐԻԶԸ Ո՞ՐՉԱՓ ՊԷՏՔ Է ՏԵՒԻ. — Ամառուան այս տաքերուն քարոզները ո՛րչափ տևելու են։ Անգլիոյ Մէթոտական Եկեղեցիին թերթերէն մին կ'առաջարկէ որ այս տաքերուն ամէնէն երկար քարոզը քանըհինգ վայրկեանէն աւելի տևելու չէ։ Երեք ամիս շարունակ այսպէս պէտք է ըլլայ։ Իրաւ է թէ քարոզիչները քիչ մը աւելի պիտի յոգնին իրենց պատրաստութեան համար, բայց աւելի ունկնդիրներ պիտի ապահովեն իրենց խօսքերուն։

ԳՐՊԱՆԱԽՈՅԶԻ ՄԸ... ԵՐԴՈՒՄԸ. — ԳՈՆՁԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ԱՆՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆԸ.— Անգլիացի գրպանախոյզ մը օր մը միսիոնարի մը քարոզին մտիկ կ'ընէր։ Քարոզին նիւթն էր «Մի՛ գողանար»։ Մեր գրպանախոյզը շատ յուզուեցաւ։ Քարոզիչին յայտարարութիւններէն, որոնք դժոխքին ամէնէն բարկ կրակներուն կը դատապարտին ուրիշին ունեցածը գողցողները։ Գրպանախոյզը ինքն իրեն զղջալով մինչև այն ատեն ըրած գողութիւններուն վրայ, երդում ըրաւ այլևս պարկեշտութեամբ ապրիլ։ Այդ միջոցին գանձանակը իր առջևը բերուեցաւ։ Բայց դժբախտաբար դրամ չունէր։ Մեր մարդուկը յանկարծ լուծեց այս դժուարութիւնը՝ ձիւռ իրեն քով կեցող մարդու մը... գրպանը խառնելով։ Բայց կ'երևայ թէ ասիկա պատճառ մը չէր որ ապագային իրեն պարկեշտ մարդ չապրէր։

ՔՐՈՆԻԿ

ԿՐՕՆ. Ժողովը գումարուեցաւ երէկ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տ. Գրիգորիս Սրբազանի. ներկայ էին Տ. Վահրամ, Տ. Գաբրիէլ, Տ. Մովսէս եպիսկոպոսները, Տ. Գրիգորիս վրդ., Տ. Յովհ. Մկըրեան, Տ. Սահակ Սարգիսեան, Տ. Կարապետ Սանտալճեան, Տ. Միքայէլ Աչճեան աւագ քահանաները, և Տ. Գրիգոր ձէպէճեան և Տ. Հմայեակ քահանաները։

1. Ժողովը Տ. Սահակ աւագ քհ. Տ. Սարգսեանի քննութեան տեղեկագրէն վերահասու ըլլալով որ Տ. Աղան Ծ. վրդ.ի պատրաստած Նոր Քրիստոնէականի Ս. հատորին մէջ չկայ եկեղեցւոյ ուղղափառ դաւանութեանց հակասական է ո և է բան, որոշեց վաւերացնել զայն։

2. Սամաթիոյ Թաղ. Խորհուրդը տեղեկագրած էր թէ Դպրաց Դասուն հետ ունեցած խնդիրը կարգադրած է և նոքընթեր դպրաց դասուն անդամներուն անունները դրկելով անոնց հաստատութիւնը խնդրած էր։ Ժողովը հաստատեց։

3. Սկիւտար Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Դպրաց Դասը յայտագրած էր թէ իր երիցագոյն և կարողագոյն անդամներէն տիար Յակոբ Սարգսեանը դպրապետ ընտրած է։ Ժողովը որոշեց կոնդակով մը հաստատել։ Նոյնպէս Գատըգիւղի դպրաց դասը տեղւոյն եկեղեցւոյն համար Տիարկարապետ Արելեանը դպրապետ ընտրած էր։ Ժողովը որոշեց իբր փոխ դպրապետ հաստատել զայն վճարեալ դասատու ըլլալուն համար։

4. Ժողովը լսելով որ Թրկա Օգնայի (Ռումանիա) անպայման կերպով պաշտօնազուրկ Տ. Ղեւոնդ քհն. Միքայէլեանը Պուքրէշ երթալով հոն անհամաձայնութիւններու պատճառ կ'ըլլայ, որոշեց գրել Պուքրէշի եկեղեցւոյն հոգաբարձութեան որ եթէ Տ. Ղեւոնդ չարունակէ իր անվայել ընթացքը, աւելի ծանր պատասխանատուութեան տակ կ'իյնայ։

5. Նիյսէի Տ. Յակոբ քհն. Պաղտասարեան իր նիւթական անձկութիւնը մէջ բերելով կը խնդրէր այլուր փոխադրուիլ։ Ժողովը անկարևոր համարեց զայն։

6. Տիարպէքիրի առաջնորդ Տ. Եզեկիէլ Ծ. վրդ. կրնակ գրերով կը խնդրէր նախ Պոլիս գալ և հոս իր մայրը տեսաւորելով Երուսաղէմ երթալ. Ժողովը որոշեց պնդել որ ուղղակի Երուսաղէմ երթայ։

7. Պէյրութէ և Սիվասէ կը խնդրէին որ Տ. Մարկոս վրդ. մնայ իր պաշտօնին մէջ. Ժողովը կարդաց ի տեղեկութիւն։

8. Վանէն Տ. Ներսէս վրդ. Խապայեան հեռագրով կը խնդրէր իր Պոլիս գալը արգիլել. Ժողովը որոշեց գրել պասալ հոն մինչև որ նորընտիր Առաջն. Տեղապահ Տ. Զաւէն վրդ. հասնի իր պաշտօնատեղին։

Ժողովը զբաղեցաւ նաև վարչական և ամուսնական խնդիրներով։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը յանձնարարած էր Ազգ. Հիւանդանոցի Տնօրէն Յակոբ էֆ. Համամճեանի, որպէս զի իր կողմէ այցելելով Յունաց հիւանդանոցը որպիսութիւնը հարցնէ Վեր. Գաբաթէատօրի Գոնսթանթին էֆ.ի, որ դարմանուելու համար կը գտնուի հոն։ Յակոբ էֆ. իր տիկնոջ հետ այցելած է հիւանդին և տեղեկութիւններ ուղած անոր առողջական վիճակին վրայ։ Ն. Վեհութիւնն սիրալիր կերպով ընդունելով Տէր և Տիկին Համամճեանը, երախտագիտութիւն յայտներ է Ս. Պատրիարք Հօր այս հոգածութեան համար և ծաղկեփունջ մը նուիրեր է տիկին Համամճեանի։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Առաջն. Փոխանորդ Տ. Մամբրէ քհն. Վարդանեանի ծաղկեայ փիլոն կրելու արտօնութիւն տրուած էր Ազգ. Պատրիարքարանէ։ Տ. Մամբրէ երախտագիտական նամակ մը ուղղեր է Ս. Պատրիարք Հօր խոստանալով օգտակար ըլլալ եկեղեցւոյն։

ՀԱԼԷՊԻՆ զրկուած մահազդէ մը ցաւօք կ'իմանանք մահը տեղւոյն երեւելիներէն Նիկողոս էֆ. Տէր Մարգարեանի, որ իր մահկանացուն կնքեր է Մայիս 21ին եօթանասուներեք տարեկան հասակին մէջ։ Հանգուցեալը կ. Պոլսոյ վարժարաններուն մէջ դաստիարակուելէ ետք վերադարձած էր Հալէպ, ուր անգլ. հիւպատոսարանի աւագ թարգմանութեան պաշտօնը կը վարէր երկար տարիներէ ի վեր։ Բազմիցս մասնակցած է տեղւոյն կրթական ու եկեղեցական գործերուն ու միշտ իր օժանդակութիւնը ընծայած է անոնց։ Խմբագրութիւնս այս տխուր առթիւ իր խորցաւակցութիւնը կը յայտնէ հանգուցեալին ամուսնոյն, զաւակներուն և պարագաներուն։

ԻԶՄԻՐԻ

ՕՐԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

1908 Մայիս 31

Գարի հասաւ պարկ 1350 Նոր ապրանք
Մնացեալ » 1100
Պատրաստ » 250

Գիները.— Տեղական սպառման համար 14½—16½, նմայշցու 13½-16 ղրուշի ծախուեցաւ։

Ցորեն հասաւ պարկ 4000
Մնացեալ » 12000
Պատրաստ » 6000

Գիները. — Տեղական, 75—105, Սիրիա 75—95, Մէրսին 89—93, Սամսուն—, Խարսն 83—95, Ուշակ 81 108 փր.։

Բակլայ.— Այս շաբթու հասաւ 1200 պարկ, և ծախուեցաւ 1200 և 360,000 օխա։ Գիները՝ պատրաստ ապրանք 35 փարա, ալիվրէ Տիքիլի յանձնելի 34½-35 փարա։

Բամպակ.— 200 պալեա ծախուեցաւ Էքսթրիսիմա 355-357½, ղրշ., վար ապրանք 235, Էքսթրա 345-347½ ղրուշ։

Սուսամ.— Տեղական 117-125 փր., Սիրիա 115 փարա։

Խաշխաշ = Պիկարէ, Սեւ =

Բուա-տարը դեղին ապրանք չկայ, Ճերմակ 40—44 փարա։

Ագ-տարը 52—55 փարա։
Սիսեռ 65—90 »
Սարը-տարը 60—66 »
Ֆասուլեա 43-50 ղրշ.
Լոպեայ 66—80 փր.
Նուլաձ ապրանք չեղաւ
Քանավուր 26-27 ղրուշ
Զավտար = գործ չկայ
Պրչակ 25—26 ղրուշ։
Սեւ չամիչ 45—51 ղրշ.
Խուրսա գործ չեղաւ

ԹԷՔԱՖԵՏԵԱԿԱՆ

Տէր,

Պատիւ ունինք ծանուցանել թէ 1 Յունուար 1908 հաստատեալ

Ա. ԳԱՆԹԱՐԵԱՆ ԵՒ Ս. ԷՄԻՐՋԵԱՆ

յանձնակատարական տունը 1/14 Յունիս 1908էն սկսեալ լուծուած է։

Ընդունեցէք, Տէր, մեր խորին յարգանքները։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ Կ. ԳԱՆԹԱՐԵԱՆ
ՍԻՄՈՆ Յ. ԷՄԻՐՋԵԱՆ

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

16 Յունիս 1908

Ֆրանսական 3%	94.52
Օսմանեան Միացեալ բաց.	96.50
» » գոց.	96.45
Երկաթուղի	179.75
Պանք Օթթոման	724.—
Պալիա Բարա Այտըն	463.—
Թրանսվալ	55.75
Ռիո Թինթո	1640—

ՆԵՐՔԻՆ

ՊԱՇՏՕՆ. — Էվքաֆի նախարար Թիւրխան փաշա Լա Հէյլ դեսպանատորհուրդին որոշումները ստորագրելու համար պիտի մեկնի։ Մինչև իր վերադարձը, նախարարութիւնը փոխանորդարար պիտի վարէ Եպարքոսական խորհրդական Մէհմէտ Ալի փաշա։

ԱՍՏԻՃԱՆ.— Ուլայի Բ. ատիճան արուեցաւ Ելմտական կարևոր դիւանին դեր-սնօրէն Ահմէտ Ճէմալ պէյի։ Սանիէ՝ ցամաքային երկրաչափական վարժարանի ուսուցիչներէն Թալէաթ էֆ.ի։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ. — Գ. Մէհիտիէ պատուանշան արուեցաւ ընդհ. պիտոյքներու Գ. ճիւղին պաշտօնեայ գնդապետ Հիւսէին Մաղլում և առաքմանց պաշտօնեայ տեղակալ Հասան Սամի պէյերու։ Դ. Մէճիտիէ Մախասուէի Շահին չոգենաւին նաւապետ Թէմիսթոքլի էֆ.ի։ Դ. Մէճիտիէ՝ վաճառական Պաքրջեան Նազարէթ, Իրլիքճեան Ստեփան և Թոփալեան Քերովբէ էֆ.ներու, որոնք Հիճազի երկաթուղիին նպաստ տուած և հաւաքած էին։

*** Բ. Շէֆքաթ Կայս. Պալատին քարտուղարներէն Նէշիպ պէյի տիկնոջ։

ՇՈՒՇՏԻ Կիւսթավ թագաւորին ծննդեան 50րդ տարեդարձին առթիւ երէկ շուէյտական դեսպանատունը դրօշ պարզած էր։

ԾՈՎԱՑԻՆ նախարարութիւնը երեք շոգենաւեր գնեց Նաւահանգստին եւ Վոսփորի մէջ իբր նաւաձիգ ծառայելու համար։

ԹՈՒՐԲԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ. — Վեհ. Սուլթանին կողմէ Պարսից Շահին ուղղուած այն գիրը, որով Նուսուհի պէյի Թէհրանի օմ. դեսպան կարգուած ըլլալը կը ծանուցուի, արտաքին գործոց նախարարին զրկուեցաւ՝ Նուսուհի պէյի յանձնուելու համար։ Նուսուհի պէյ քանի մը օրէն կը մեկնի իր պաշտօնատեղին։

ՏԷՐՍԻՄԻ գաւառին կառավարիչ անուանուեցաւ Արզրումի Նախորդ կառավարիչ Խայրի պէյ։

ԻՄԻԹԱԶԻ ոսկի շքադրամ տրուեցաւ Կայս. բժշկական վարժարանին արտաքին ախտաբանութեան ուսուցիչ գնդապետ Ահմէտ Ցէֆիմ պէյի։

ԿԱՑՍ. ՇՆՈՐՀ.—Կէրէտէի բնակիչներէն Թահիր Էֆէնտիպատէ Հագգը Ուսդա անուն անձի մը ձախ սրունքը, հիւանդութեան մը պատճառաւ կորսուած էր. բայց այդ հիւանդութիւնը աջ սրունքին ալ անցած ըլլալով, Պոլիս եկաւ և այդ սրունքն ալ կորուեցաւ։ Վեհ. Սուլթանը խմանալով որ նոյն անձը անկարող է իր ապրուստը ճարելու, բարեհաճեցաւ հրամայել որ ամսական 500 ղրուշ յատկացուի անոր։

ԹՈՒՐԲԻԱ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻԱ. — Պուքրէշի մէկ թերթը կ'ըսէ թէ վերջերս Պոլիս այցելող ռումէն առևտրական սենեակներու անդամները Պոլսոյ առևտրական հաստատութիւնները, Օսմանեան առևտր. սենեակը և Սակարանը այցելելով, անձամբ կատարած իրենց քննութիւններով համոզուած են թէ այդ հաստատութեանց մասին կարգ մը եւրոպական թերթերու թշնամական հրատարակութիւնները՝ սուտ խօսքեր են, և թէ իրենք Թուրքիոյ անտեսական և առևտրական յառաջդիմութիւնները գնահատելով, պիտի աշխատին Ռումանիոյ՝ անոր հետ ունեցած յարաբերութիւնները աւելի ևս ընդարձակել և ամրապնդել։

ՀՈՒԴՈՒԴԻ դատարաններու բարձրագոյն օրինագիծը, որ Պետական Խորհուրդին օրէնսդիր ճիւղին միջոցաւ քննուած էր, նոյն Խորհուրդին քաղաքային ճիւղին կողմէ ալ քննուելով, պատրաստուած տեղակագրին հետ մատուցուեցաւ Մեծ-Եպարքոսին։

ԱՌՆԱՒՈՐՏԲԷՕԳԻ երկիզեալներուն համար այրած տեղին վրայ 150 տուներ կարելի պիտի ըլլայ շինել և ասոր համար 4000 ոսկիի ծախքի մը պէտք կայ։ Այս մասին պատրաստուած տեղեկագիրը մատուցուեցաւ ձեռնհաս պաշտօնարանին։

ԳՐԱՒԻ ԵՆԹԱԿԱՑ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ.—Ձեռնհաս պաշտօնարանէն հրահանգ խնդրուած էր թէ երբ գրաւի ենթարկուած կալուած մը, դատարանի վճռին համաձայն, գործադիր պաշտօնային կողմէ ամուրդով ծախուելէ ետքը, պարտատէրը չուզէ այդ կալուածը թողուլ, կարելի՞ է, առանց նոր վճռի մը, այդ կալուածը պարպել և նոր գնողին յանձնել։ Ձեռնհաս պաշտօնարանը պատասխանեց թէ քանի որ օրէնքը կը տրամադրէ թէ գործադիր պաշտօնական կողմէ աճուրդով ծախուելիք կալուածի մը ակը եթէ չուզէ «ֆէրաղ»ի համար «ֆագրիկ» տալ, այդ գործողութիւնը կը կատարուի դատարանին նախագահին մէկ պաշտօնագրին վրայ, ուրեմն «ֆէրաղ»ի գործողութենէն ետքը պարտատէրը երբ չուզէ կալուածը թողուլ և յանձնել, գործադիր պաշտօնեան, առանց դատարանի վճռի, կալուածը կը պարպէ և կը յանձնէ նոր գնողին։

ԲԵՐԲԵՐԸ.—Երէկ եկած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ առատ անձրևներ տեղացած են Աստաուլուի մէջ, մանաւանդ Դոնիայի, Էսկիշէհիրի, Ասա-Բազարի մէջ, ուր եղաշաղութիւն կը տիրէր և վախ կար որ մեծապէս վնասուին բերքերը։ Երկրագործները ուրախութեան մէջ են։

*** Սելանիկէն կը գրեն կիրակի օրուան թիւով.— Բօսովայի, Սկիւպի և Բօմանովայի բարձրադիր շրջանակներուն մէջ բերքերը անձրևի պէտք ունին տակաւին. մինչ Սելանիկի շրջանակին մէջ անձրևը միայն կարգ մը բերքերու օգտակար պիտի ըլլայ։ Սիրուսիցայի մէջ երկրագործները անկութեամբ անձրևի կը սպասեն։ Սկիւպի շրջանակին մէջ առուոյտը և վարսակը ամբողջովին վնասուած են։ Երկրագործները կը ծախեն իրենց կենդանիները։ Անցած չորեքշաբթի օր Սելանիկի մէջ եկած անձրևները կ'երևի թէ ուրիշ տեղ չեկան։ Մանաւանդ մէջ ալ բերքը վնասուած է և տեսակն ալ վար է։ Ասոր հետ մէկտեղ դարձեալ յոռետեսութեան տեղի չկայ, քանի որ ամէն պարագայի մէջ այս տարուան բերքը անցեալէն աւելի լաւ պիտի ըլլայ թէ՛ քանակով և թէ՛ որակով։

*** Ատանայի Նահանգին բերքերը այս տարի առատ ըլլալով, Նահանգին կեդրոնական գաւառակին տասանորդը 11,000 ոսկիի յաւելումով 38 հազար ոսկիի վարձակալութեան տրուած է։ Նահանգին բոլոր մասերուն մէջ ալ այդ գործողութեանց ձեռնարկուած է։

ՁԷՅԹՈՒՆԷՆ կը գրէ մեր թղթակիցը Մայիս 21 թիւով.— Մայիս 12 երկուշաբթի, ամէն կողմ մարախներու անդադարմանելի աւերումներ տեսնուեցան։ Չորրորդ օրը, մեծ ու փոքր չփոթած՝ ստուար քաղմութիւն մը, տեղւոյն տեղակալին քանի մը պաշտօնեաներով, և Կաթողիկոսական փոխանորդ Հօր ընկերացած մինչև այգեստանները փութացին, 1ուկէս ժամ հեռաւորութեամբ դէպ հարաւ և տեսան աւարը նոյն կորստաբեր վարձանօթ կենդանիներուն։ Ուղեցին դարման խորհիլ, հաւկիթները հաւաքել սրուեցան, բայց ի զո՞ւր, անկարելի եղաւ։ Ժողովուրդը, հազիւ ձմեռուան տակէն ելած, կը յուսար առատութիւն մը, ինչ որ արտօրէից երևոյթը և գարնանամուտը կ'երաշխաւորէին, բայց յուսախաբ և ձեռնթափ եղաւ, մանաւանդ ի տես վերահաս երկրորդ բնական հարուածի մէն ալ կարկտոյն։ Շաբաթ կէս օրին, մէկուկէս ժամու տեւողութեամբ տեղացող տեղատարափով մը Զէյթունի երեք քառորդ ժամուան մօտակայքը, այդեստան ու ծառաստան գրեթէ առհասարակ փճացան, մանր ընկոյզներու խոշորութեամբ կարկուտ մը որ մինչև երկրորդ օրը երևցաւ։ Ցորդահոս տղմաններէն բանջարանոցները և հունձքերը մեծ մասամբ վնասուեցան։ Մխիթարելի պիտի գտնէինք մարախներու առաջին աւերը, բայց ահա այս երկուշաբթի առաջուընէն աւելի տեղացին այդ ճճիներէն։ Մանաւանդ ամէն կողմ, Ֆրանսա, Ալապողու և Պէյթուչի (տաճարնակ գիւղ) կողմերը, յետոյ այգեստաններէ զատ մինչև Զէյթունի չրջակայքը հասան՝ սահմանուած կարծես սպառելու ապրուստի միջոցները։ Կը վախցուին ա՛լ աւելի իրենց հաւկիթներէն դոյացող փոքրիկներէ, լուիճներէ, որոնք մինչև իրենց թեւաւորումը կը ոչնչացնեն ու կ'սպառեն այգի, պարտէզ և ամէն կանաչեղէն եթէ երբեք մնացած են։

ՄԱՐՍԱՑԻՆ վերատեսչութեան պաշտօնական մէկ զեկուցումը կը ծանուցանէ թէ Պոլսոյ մաքսատանց բեռնակիրներու սակայոյցը, մաքսային գործառնութեանց և իրերու նմոյշ բերուած ապրանքներուն հրահանգները և առողջապահական քննութեան վերաբերեալ կանոնագիրները թուրքերէն ու ֆրանսերէն լեզուներով տպագրուած են և բոլոր մաքսատուներու մէջ կը ծախուին։

ՄՆԱՆՔ. — Առևտրական ծովային դատարանը մանկ հռչակեց Պոլիս ճէլալ պէյ խանին տակ, լուսանկարի ու հնծելանիւի վաճառական Ս. Տիրատուրեանը։ Դատարանի անդամ Իպրահիմ պէյ՝ Ժիւժ-քօմիսէր և փաստաբան Հասան Խայրի պէյ առժամեայ սէնտիք կարգուեցան։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ.—Պոլսոյ ուսարուարձաններուն մէջ անցեալ շաբթու պատահած մահերու թիւն է 175, որոնց 1ը՝ հարսնութէ, 4ը՝ ծաղկախտէ, 2ը՝ թիֆոյէ, 21ը՝ հիւծախտէ, 15ը՝ շնչողական գործարաններու հիւանդութիւններէ և միւսներն ալ զանազան պատճառներէ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊԵՐ

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. Երէկ առտու Դալաթիա, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մօտ օտա-պաշի Խաչիկի վարձած տան մէջ, չորրորդ յարկին թաղայարկ պատէն կախուած գտնուեցաւ նոյն տեղը բնակող վանեցի 65 տարու ծերունի մը՝ Գրիգոր։ Անձնասպանը գօտին անցուցած էր օղակի մը և վիզէն ինքզինքը կախած։ Դրացիներ տեսնելով իր դիակը լուր տուին ոստիկանութեան։ Գրիգոր աղքատութենէ յուսահատած էր, որովհետև ասկէց երկու ամիս առաջ ճամբուած էր Դալաթիա, Նուռա պանդոկէն ուր կը ծառայէր, և այդ տունէն ի վեր կ'ապրէր ամսական 30 ղուշով զոր իրեն կուտար Դալաթիոյ Հայոց եկեղեցիին խնամակալութիւնը։

ԸՆԿԵՑԻԿ.—Երէկ առտու Բերայի Այ-Թրիասա եկեղեցիին դուռնէն նորածին աղջիկ մը գտնուեցաւ, որուն ծոցի թուղթէն յայտնի եղաւ թէ յոյն էր և մկրտուած։

ՎԱՅՐԱԳ ՏՐԱՄ ՄԸ գործուեցաւ Իզմիրի մէջ։ Ցովհաննէս անուն երիտասարդ մը վէճի մը հետևանքով կատղած՝ յարձակեցաւ իր մօրը և իր նշանածին վրայ և դաշունահար ըրաւ զանոնք։ Վիրաւորներուն վիճակը ծանր է։ Ցովհաննէս ձերբակալուեցաւ։

ՀՐԴԵՀ.— Պոլսոյ Հիսարբէգ ճամի գիւղին մէջ Իսմէր օղլու Սիւլէյմանի տունէն արկածով հրդեհ ծագելով հովին սաստկութեան և տուներու խտութեան պատճառաւ տարածուեցաւ և գիւղին 54 տունէն 44ը գոյքերով և արմտիքով, ինչպէս նաև ամբարանոցներով այրեցաւ։ Այրած ին նաև 15.000 ղրշ. ծախքով շինուած ընդարձակ մզկիթ մը և վարժարան մը։ Երկու փոքրիկ աղջիկներ ալ բոցերուն մէջ մնալով այրեցան։ Բոցերուն ճարակ եղան նաև եօթը անասուն։ Հրդեհէին պատճառած վնասն է 80,000 ղրուշ։

ԲԱՐԵԿԱՄ ՕՁԸ.—Զէնկէլէօյի Հավուզ Պաշլի կոմը, անցածները Հագդէր պէյի սպասաւոր Ահմէտ մարգարեանի մը վրայ կը քսնար երբ օձ մը եկած տեղաւորուած էր մարդուն կուրծքին և ինք ալ քնացած։ Անցորդ մը նշմարեց որ օձ մը փաթթուած է մարդուն, գաւազանով կամաց մը օձը մէկդի առաւ նետեց և արթնցուց քնացող մարդը և պատմեց զարմանալի իրողութիւնը, միևնոյն ատեն ցոյց տալով օձը որ կը սողար հեռուն։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀՌՈՄ, 15 Յունիս.—Լոնտոնի Կլօպ լրագիրը լուր կուտայ թէ Զարը և Իտալիոյ թագաւորը իրենց Ռէվալի տեսակցութեան միջոցին հեռագիր մը ուղղեցին Վիքթոր Եմմանուէլ թագաւորին։ Կլօպ կ'ըսէ նաև թէ վերջնապէս որոշուած է որ Զարը աշնան այցելէ Անգլիա։

ԲԱՐԻԶ.—Լոնտոնէն կը հեռագրուի թէ Էտուարտ թագաւոր Օգոստ. 14ին պիտի երթայ Աւստրիա և Իշլի մէջ պիտի տեսակցի Ֆրանց Եղէֆ կայսր հետ։

—Կը հաստատուի թէ Զարին և Իտալիոյ թագաւորին տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ Բաքոնիճիի մէջ։

ԲԵՐԼԻՆԻ.—Պաշտօնապէս կը հերքուի թէ Զարն ու Վիլհէլմ կայսրը պիտի տեսակցին։

—Պաշտօնական հերքում մը կը սպասուի Մաքէնզի այն լուրին թէ Զարուհին և մայր կայսրուհին ներկայ չպիտի ըլլան Զարին և Մ. Ֆալիէռի տեսակցութեան։

ԼՈՆՏՈՆ. Ցառաջիկայ շաբթու ընթացքի. Ժողովին մէջ Դաշիճին հարցում պիտի ուղղուի Ռէվալի տեսակցութեան վրայ։

ՊԵՐԼԻՆ.—Մէկ քանի թերթեր խօսելով Ռէվալի տեսակցութեան հետևութիւններուն վրայ, կ'ըսեն թէ Վիլհէլմ կայսր յայտարարեր է.—«Զպիտի հանդուրժենք որ Եւրոպա մեզ կղզիացընէ։ Մենք պատրաստ ենք։» Այս խօսքերը զանազան մեկնութիւններու տեղի կուտան քաղաքական շրջանակներուն մէջ։

ՎԻԵՆՆԱ.—Ֆրանց Եղէֆ կայսր այսօր Շէօնպրունի պալատին մէջ չքեղ հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Խիվին։

ԼՈՆՏՈՆ. — Ցուլիսին Հիւսիսային Ծովուն մէջ տեղի պիտի ունենան անգլիական նաւային մեծ ռազմախաղերը, որոնց պիտի մասնակցին 300 մարտանաւ և անհնարին կարևորութիւն պիտի ունենան։

Առաջին ա... մեծ ... պիտի տեսնուին այսքան այլեր մէկ կէտի վրայ հաւաքուած։ Բաց ի Ատլանտեանի նաւաստիներն մէկ մասէն, որ ռազմախաղերուն առնն Քանտաս պիտի գտնուի, միւս բոլոր նաւաստիները, այսինքն՝ 26 զրահաւոր, 20 առաջնակարգ յածանաւ, 27 յածանաւ, 126 թորպիլանաւ, 40 թորպիլանաւած, 40 ընդծովեայ մարտանաւ, օժանդակ նաւեր, գործանոց-նաւեր, ջրամբար-նաւեր, ածխանաւեր, ընդհանրապէս 300 մարտանաւ ներկայ պիտի ըլլան ռազմախաղերուն։

ԲԱՐԻԶ.—Ֆինկենբլ Նիւզի կը հեռագրուի նիւ Եորքէն թէ յայտնի ըլլալով որ Մր. Թաֆթ ամէնէն աւելի հաւանականութիւն ունի նախագահ ընտրուելու, Սակարանին վրայ սկսած է ազդեցութիւն գործել ասիկա։

—Թան խօսելով մարօքեան գործերուվրայ, կ'առաջարկէ որ նոր Դեսպանատորհուրդ մը գումարուի Աղեքսիրասի մէջ։

ԲԵՌԼԻՍԳՈՒՐԻ.—Զրոյց կայ թէ պատերազմական նախարար Զօր. Ռէօտիկէրի պիտի յաջորդէ Քրոնշդատի զինուորական կառավարիչ Զօր. Իվանով։

ԹԵՀՐԱՆ.—Շաբաթի և թէյի տուրքը պիտի աւելցուի մօտերս և հասոյթը պիտի յատկացուի պետական գանձուն։

ՊԵՐԼԻՆ.—Վիլհէլմ կայսր գահակալութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ լրագիրները երկար դրուատական յօդուածներով կը գովեն կայսր խաստուն քաղաքականութիւնը։

ԲՈՑՏԱՄ.— Իր գահակալութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ կայսրը կայսրուհիին հետ պակ մը դրաւ իր հօրը Ֆրիտրիխ կայսր չիրմին վրայ, ապա ընդունեց չնորհաւորութիւնները նախարարներուն, Վարչապետին, զօրականներու ևն.։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ֆրանց Եղէֆ կայսր ամսոյս 30ին պիտի երթայ Իշլ, առանց Բրակա հանդիպելու։

ՀՌՈՄ.—Պապը մերժեր է հաւանութիւն տալ Օռլէանի Ալֆոնս իշխանին և Գոպուրկի Պէտրիքա իշխանուհիին ամուսնութեան, վերջինին բողոքական ըլլալուն պատճառաւ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՀՈԼՍՈՑ ԱՌԵՒՏՐ. ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Յունիս 3 Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Առաջին ճերմակ	օխան	53 —
Երկրորդ »	»	52 —
Խառն	»	50 —
Զավտարը	»	48—49
Կարծր առաջին	»	55—56
Կարծր միջին	»	54—
Կարծր խառն	»	53 —

Այսօր — վաղուն Անատոլուի ցորեն ժամանեց։

ԱԼԻՒՐ Ղրշ.

Տեղական դրբա Ս.	պարկ	102—
» » Բ.	»	100—

ԹԷՖ

Օխան 21—21½ փարա

ԳԱՐԻ

Գանաբ	քիլէն	16—16½
Բումլի և Մերսին	»	15—15¾

ԵԳԻՊՏԱՑՈՐԵՆ

Շրջականերու համար հոս չգենաւ յանձնելի		40½
Եղական սպառման համար		41—

***

Շաբթուս ժամանեց ցորեն Անատոլ 11 վագոն, ռուսական 23,000 գրիւ, ռումանական 36,000 գրիւ։ Ալիւր ռուսական 200 պարկ, Մարսիլիա 15970 պարկ, պուլկարական 970 պարկ, իտալական 2103 պարկ։

Ցորենի և ալիւրի հրապարակը նոր փոփոխութիւններ չըլլալով միօրինակ վիճակի մէջ կը շարունակէ. աղէկ ապրանքներու միշտ խնդրանքը անապակաս է։

Երկու օրէ ի վեր Անատոլուի և Բումէլիի գրեթէ ամէն կողմերէն օգտակար անձրևներու լուրեր առնուեցան։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

3,16 Յունիս 1908

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ Ֆ.Ո.	105	14½
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ »	105	05½
Երէկուան էն բարձր գինը »	105	14½
» էն վար գինը »	105	04

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԵՔՈՒՇԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ Ֆր.	179	87½
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ »	179	37½
Երէկուան էն բարձր գինը »	179	87½
» էն վար գինը »	179	25

Միտիլիի Գանգա		5 —
Սելանիկի »	Ֆր.	123 —
Բարաս Բրէվիլէժէ	Ֆր.	51.—
» Օթոմէն	»	40.—
Շիրքէթը Եայրիէ	Օ. Ո.	—.—
Շիրքէթը Եայրիէ Համիտիէ	Օ.Ո	3.50
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	7 70
Ժիւրեանս Թրամվայ	»	3 40

ԼԷՈՆ ՍԱԶԻ

ԲԹԱՄԱՏԸ

Ռ.

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԹԷ ՎՐԷԺԻՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Նախ ուրախութեան աղաղակ մը արձակեցի, քանի որ Նամակ մը գրած էր ըսել է ողջ էր։

«Բայց անմիջապէս ցաւը զիս վերտին պաչարեց։ Իր Նամակին մէջ, աղջիկս, զոր այնքան պարկեշտ, այնքան անբիծ կը կարծէի, Պլանչս, մեղի կ'խոստներ թէ մայր ըլլալու վիճակին մէջ էր և թէ իր սիրահարին հետ կը մնէր։ Երկուքս ալ հոն պիտի աշխատէին պատուաւորապէս, իրենց յանցանքին համար նեղում ստանալու հաստատ մտադրութեամբ։

«Պարոններ, կրնաք երեւակայել զգացած վիշտս. այս կրկնակ դժբախտութիւնը, այս ցաւալի զուգադիպութիւնը բոլորովին ընկճեց զիս։ Խեղճ կինս անճանաչ մարեցաւ ինկաւ։ Զայն կը ինամէի, ինքզինքին կուգար երբ այս պարոնները եկան զիս կանչելու։»

Մերունին իր կարմրցած աչքերը սրբելով կը ջանար հեծկլտուքները հանդարտեցնել։

—Պ. Մօրիսոն, ըսաւ Պ. Դարէսթէն, մեր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք ձեզի պատահած այս դժբաղդութեան համար, ու և է բառ կարող չէ ձեր ցաւը հանդարտեցնել, վերքը շատ թարմ է դեռ։ Սակայն, պարտական ենք Արդարութեան օգնելու և դուք մեզի համար թանկագին օժանդակ մըն էք։ Պարտականութեան և գիտակցութեան մարդ մըն էք, կը հասկնաք ըսածներս այնպէս չէ՞։

—Պարոններ, ինքզինքս ձեր տրամադրութեան տակ կը դնեմ, մինակ կը խնդրեմ որ ներողամիտ ըլլաք եթէ երբեմն չկարենամ արցունքս զսպել։

—Նախ, Պ. Մօրիսոն, երկար ատեն ձեզ վար չպիտի դնենք։ Կ'ուզենք հասկնալ թէ ու և է մէկու մը վրայ կասկած ունի՞ք։ Դուք որ Պ. Գասթանիէի ամէն գաղտնիքներուն գիտակ էիք, դուք որ ծանօթ էիք անոր բարեկամներուն և նախանձողներուն, որովհետև անուշտ Պ. Գասթանիէի դիրքը ունեցող մէկը շատ նախանձողներ յարուցած պէտք է ըլլայ։ Դուք որ կը ճանչնաք այս մարդը, անոր հանրային և անհատական կեանքը. մէկը տեսա՞ք որ այս սպանութիւնը գործելու պատճառ մը ունենայ։—Դրամի՞ պէտք, մարժած գրամագլո՞ւխ, վրէժխնդրութի՞ւն—վերջապէս ու և է պատճառ մը... Նախազգացում մը չունի՞ք մարդասպանին ո՛վ ըլլալուն մասին։

Մերունին գլուխը թօթուեց։

—Անուշտ, պարոններ, առանց նախանձողներ յարուցանելու Պ. Գասթանիէ այդ դիրքին չէր կրնար հասնիլ։ Պ. Գասթանիէ, ամէն յաջողած մարդոց պէս թշնամիներ ունէր, բայց անոնց մէջ մասնաւորաբար մէկը չեմ տեսնար որ ատելութիւնը այդ զզուելի ոճրագործութիւնը մղելու չափ յառաջ տանի։

—Սակայն ձեր յիշողութիւնը ամփոփելով...

—Նո՛յն իսկ յիշատակներս քրքրելով չեմ կրնար ձեզի ու և է մէկը ցուցնել։

—Նոյն իսկ Պ. Գասթանիէի անցեալին մէջ փոխադրուելով։

Այս խօսքին վրայ, արկղակալը գլուխը վար վերցուց և զարմացած Պ. Գարէսթէնի նայեցաւ։

—Այդ խօսքով ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, հարցուց։

—Պարզապէս հարցում մը կ'ուղղեմ ձեզի, Պ. Գասթանիէ։

Հարցաքննիչ դատաւորը յիշելով սեղանաւորին նամակը, յարեց։

—Կը հարցնեմ ձեզի թէ ժամանակ կա, ասկէ շատ տարիներ առաջ, դեռ իր հարստութեան առաջին տարիներուն, Պ. Գասթանիէ այնպիսի առեւտրական կամ սակարանական յաջողութիւն մը չէ՞ ունեցած որ ուրիշի մը անիմանայի պատճառ եղած է ու և է կերպով, և որուն հաշիւը պահանջելու եկած է այդ մարդը այնքան տարիներէ ետք։

Մերունին անձ'յալից՝ մէյ մը Պ. Գարէսթէնի, մէյ մըն ալ ոստիկանապետին նայեցաւ, ջանալով գուշակել թէ ինչո՞ւ համար այս հարցումը կ'ընէին իրեն, և ի՞նչ բան այդ հարցումին պատճառ եղած էր։

Մէկ քանի երկվայրկեան վարանումէ ետք, պատասխանեց.

—Դէմ ատանկ բան մը չեմ գիտեր հոս ըլլալէս ի վեր... ո՛չ, պարոններ։ Արդէն մեր տեսակիները մէջտեղն են, կրնաք փնտռել, բայց կ'ըսեմ ձեզի թէ պարապ տեղ յոգնութիւն պիտի կրէք։ Ես որ բոլոր Պ. Գասթանիէի հետ գործ ունեցողները կը ճանչնայի, անանկ մէկը չեմ գիտեր որ իր ատելութիւնը զայն սպաննելու չափ յառաջ տանի։

Լռութիւն մը տիրեց սենեակին մէջ։

Երբ Պ. Մօրիսոն կը վարաներ պատասխանելու, կարծես փախուստի ճամբայ մը փնտռելով, նշմարեցի որ Մարթէն-Նուսմա իր երեւութական անտարբերութիւնը թօթափեց և իր հետախուզող ակնարկովը պարուրեց զայն։

Վայրկեան մը ետք, Պ. ոը Գարէսթէն ըսաւ. Պ. Մօրիսոնի.

—Ուրեմն քանի որ դուք կ'ըսէք թէ վրէժխնդրութեան արդիւնք չէ այս սպանութիւնը, չարժառիթը գողութիւնն է։

—Դ'ռ չեմ գիտեր։

—Անշուշտ գիտէք թէ ի՞նչ կը պարունակէր Պ. Գասթանիէի դրամարկղը։

—Կատարելապէս... ամէն իրիկուն այս դրամարկղին մէջ, որ գրասենեակներուն մէջ գտնուած միւս դրամարկղերէն ապահով է, ամէն իրիկուն, վերջին գտնուած դրամները կը դնէի, դեռ մեծ դրամական մը մէջ պահ չդրած։ Պ. Գասթանիէ այդ դրամարկղին մէջ զանազան արժէքուղթեր կը պահէր։ Բանալին քալս է և կղպանքին բառն ալ գիտեմ։

—Լաւ, կրնա՞ք մեզի հետ գալ Պ. Գասթանիէի գրասենեակը, դրամարկղը բանալ և ըսել մեզի թէ արդեօք բան մը կը պակսի։

—Կը յուսամ, պարոններ։

Մեծ դժուարութեամբ արկղակալը աթոռին վրայէն վեր եկաւ և դէպի սեղանաւորին գրասենեակը ուղղուեցաւ։

Պ. ոը Գարէսթէն, Ոստիկանապետը Մարթէն-Նուսմա, քարտուղարները և ես անոր հետեւեցանք։

Պ. Գասթանիէի բազկաթոռին առջեւէն անցած ատեն ծերունին կարեկցութեան շարժում մը ունեցաւ։

—Խե՜ղճ բարեկամ, ըսաւ. որչա՞փ տարիներ քեզ հոս տեսայ։

Ցեղոյ գրպանին մէջ բանալիներուն տրձակը փնտռելով ըսաւ.

—Մնոտուկի տեսարկիս մէջ դրամարկղին պարունակութեան վրայ կէտառ կէտ ծանօթութիւններ տուած եմ։ Երբ Պ. Գասթանիէ իր հաշուոյն դրամառներ, միշտ ընկալագիր մը կը ձգէր ինծի համար, որպէս զի գործողութիւնները կանոնաւոր ընթանային միշտ, երբեկ բաւական կարեւոր գումարներ ստացանք քիչ մը ուշ ատեն, յիսուն հազար ֆրանք և երեք հարիւր քսանըհինգ հազար ֆրանք, որ այսօր մէզի պէտք էր։

«Ընդամէնը երեք հարիւր եօթանասունըհինգ հազար ֆրանք, որոնց հինգ հազարը ոսկեդրամ։ Մնացածը հազարական ֆրանքնոց երեսուն ծրար, զոր երեք մասի բաժնած էինք և քառակուսի կապով մը կապած։ Բարեբաղդաբար յիշողութիւնս զրաւոր է»։

Ծեր արկղակալը, բանալին ձեռքը, դրամարկղին մօտեցաւ։

Այս պահուն, Մարթէն-Նուսմա մատեցաւ.

—Ներեցէք որ, ըսաւ, հարցնեմ Պ. Մօրիսոնի թէ Պ. Գասթանիէէն և իրմէ զատ ուրիշ ո՞վ գիտէր կղպանքին գիրերուն կազմած բառը։

—Միայն մենք։

—Լաւ, ուրեմն եթէ կղպանքին վրայ անունը չի կայ, օտար ձեռք մը դպած է։

—Արդարեւ...

—Հիմա կրնա՞ք ըսել թէ բառը կազմող գիրերը իրենց տեղն են։

Արկղակալը բանալին ծակին մէջ խօթեց։

Անմիջապէս պատասխանեց.

—Ո՛չ, բառը վերստին չէ կազմուած, միայն հրած են և դուռը գոցուած է։

—Հիմա, խնդրեմ Պ. Մօրիսոն, առանց մեզի ըսելու դրամարկղը գոցեցէք, բառը կազմելով։

Մերունին գիրերը դարձուց և ըսաւ.

—Եղաւ։

Մարթէն-Նուսմա որ արկղակալին ընթացքը չտեսնելու համար Ոստիկանապետին դարձած էր, դրամարկղին մօտ եկաւ։

Երկվայրկեան մը կղպանքին վրայի պղինձէ մետաղը քննեց իր անբաժանելի խոշորացուցով, յետոյ ըսաւ.

—Դրամարկղը բացող բառը Ր. Ա. Մ. Ի. 09 է՞։

Արկղակալը վեր ցատկեց.

Շիտակ է... ինչպէս կրցաք գուշակել։

Մարթէն Նուսմա ժպտելով.

—Ատկէց դիւրին բան չկայ, արդէն գիրերով փականքը պարզապէս տղա-

յական ապահովութիւն մըն է, դրամարկղին վրայ 10 թիւ կայ 1էն 0 և տասը գիր, հինգ ձայնաւոր, հինգ բաղաձայն։ Գրաւ կը դնեմ որ Պ. Գասթանիէ ամէն ամիս անունց կազմած բառը կը փոխէր։

—Իրաւ է։

—Սեպտեմբեր ամսուն մէջ ենք, ինկեմբրդ ամիսը, հետեւաբար որովհետեւ 90 չիկայ, 09 է թիւը։

—Շիտակ է։

—Պ. Գասթանիէ կրնար բոլոր թուանշանները և բոլոր գիրերը գործածել, բայց times is morey (ժամանակը դրամ է) մտնաւանդ դրամատէրերուն համար։ Երկու թուանշան և չորս գիր իր գաղտնիքը պահելու բաւական էին, որով դրամարկղը բացած և գոցած ատեն ժամանակի փոքր խնայողութիւն մը բրած կ'ըլլար։ Պ. Գասթանիէ երկու ձայնաւոր և երկու բաղաձայն գիր միայն կը գործածէր, որոնք միշտ նոյնն էին երկար ժամանակներէ ի վեր։ Ա, Ի, Ր և Մ։

—Արդարեւ այդպէս է։

—Միայն այս չորս գիրերը փայլուն են և պղինձը մաշեցուցած են անոր քսուելով։ Չորս գիրերը Իրմա անունը կը կազմեն, սեղանաւորին երէց աղջկան անունը։ Ր. Ա. Մ. Ի. գիրերը գտայ պարզապէս բանալիին վրայ սեղմելով։

Եւ իր անայլայլ դէմքը վերստանալով, Մարթէն-Նուսմա շարունակեց.

—Հիմա, Պ. Մօրիսոն կրնաք արժեթուղթերուն գողութիւնը սուզել, որովհետեւ հաւանականաբար հոն չեն։

Պ. Մօրիսոն երկար ժամանակ չկրնացուց գողութիւնը հաստատելու համար... ապշած մնաց, արժեթուղթերը զորս այնքան խնամով ծալած և իրարու կապած էր, անհետացեր էին։

—Ոսկիին չարժառիթը գողութիւնն է, բացագանչեցին դատաւորները։ Պ. Գասթանիէի սպանութիւնը ո՛չ ատելութեան ո՛չ ալ վրէժխնդրութեան վերագրելու է, այլ միմիայն գողութեան։

Մարթէն-Նուսմա բան մը չըսաւ։

Դրամարկղը գոցեցին և դատաւորները վերստին սպասման սրահը մտան։

Պ. Մօրիսոն իր պետին ընտանիքին քով գնաց, մխիթարելու համար այրին և ծագկատի աղջիկը։

—Բայց, ըսաւ, ըստ ամենայն հաւանականութեան կրնանք ամբաստանել թուխ երիտասարդը, վնասուրական երեւոյթով, որ ամէնէն վերջը Պ. Գասթանիէի սենեակէն դուրս եկած է։

—Զգուշացէք դատական սխալ մը գործելէ, դիտել տուաւ Մարթէն-Նուսմա, ենթադրութիւնդիդ յանդուգն է։

—Չեմ ըսեր որ զայն հիմակուընէ յանցաւոր կը նկատեմ, բայց երեւոյթները զայն կ'ամբաստանեն։

—Արդէն կարեւոր մէկ կէտ մը կը մոռնանք, ըսաւ Մարթէն-Նուսմա, Պ. Գասթանիէի գրասենեակը երրորդ դուռ մըն ալ ունի, ուրկէ ընտանիքին քով կ'երթայուի, ո՞վ ըսաւ թէ մարդասպանը անկէ չէ մտած և անկէ դուրս չէ եկած։

Այս դիտողութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգեց ամէնուն վրայ։

Հարցաքննիչ դատաւորը և Պ. Ռամար ակնարկ մը փոխանակեցին իրարու հետ, որ կը նշանակէր.

— Մարթէն-Նուսմա նորէն իրաւունք ունի։

Բայց այս ենթադրութիւնը ամբաստանութեան բացառիկ հանգամանք մը պիտի տար։

Արդարեւ այդ դուռունէն անցնելու համար Գասթանիէ ընտանիքին յարկաբաժիններէն ներս մտնելու է, անկէ դուրս ելլելու համար կրկին անոնց յարկաբաժինէն անցնելու է։

Ասիկա կը նշանակէր որ անկէ ներս մտնողը ազգական մը, բարեկամ մը կամ տան սպասաւորներէն մէկն էր և ո՛չ թէ դրամատան սովորական յաճախորդներէն մէկը։

Հարցաքննիչ դատաւորը և Ոստիկանապետը Մարթէն-Նուսմայի դիտողութեան ո՛րչափ ծանրակշիռ հանգամանք մը ունենալը զգացին։

—Շարունակե՛նք մեր քննութիւնները, ըսաւ Պ. Գարէսթէն։

Լուր զրկեցին որ Օր. Ժանն Գասթանիէ և սպասելին այրին կրնային հարցաքննութեան ենթարկուիլ։

Հասաստատան պատասխանի մը վրայ, վերի յարկը ելան, ու պզտիկ սրահի մը մէջ Օր. Ժանն Գասթանիէ և մարքիզը իրենց կը սպասէին։

Պ. Մօրիսոն ալ ծաղկատի աղջիկան քով էր որուն ծնիլը սեւած էր և որուն վրայ մանաւորապէս կը գուրգուրար։ Անոր խնայեցած էր իր դժբաղդութիւնը, իր աղջկան Պլանչի մեկնումը։ Եւ կուլար այն ամէն աղէտներուն վրայ որ մէկ գիշերուան մէջ դիրենք ընկճած էին։

Գ.

ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՂ ԱՂՋԻԿԸ

Երբ պաշտօնակալները ներս մտան, Օր. Ժանն աչքերը սրբելով և իր բոլոր կորովը ամփոփելով, ըսաւ.

—Մայրս կը խնդրէ որ ներողամիտ ըլլաք իրեն հանդէպ, բոլորովին ընկճուած է այս դժբաղդութիւններէն և անկարող է ձեր հարցումներուն պատասխանելու։

«Արդէն իր վկայութիւնը մեծ շահեկանութիւն մը չպիտի ունենայ, իրեն տեղ ես պիտի խօսիմ։ Մայրս այս զարհուրելի տառապանքն մասին բան մը չէր գիտեր մինչեւ որ իրեն իմացուցին հօրս և քրոջս մահը։ Ուրիշ ամէն մարդէ աւելի ես կրնամ ձեզի տեղեկութիւն տալ։ Կէս օրէն վերջ տունէն դուրս չելայ, քրոջս հետ էի մինչեւ այն վայրկեանին ուր ան հօրս սենեակը դնաց... առջի անգամ ես մտայ հօրս սենեակը։»

Մոգական աղջիկը արցունքներու մէջ աւարտեց իր խօսքը։

«Ե՞ս տեսամ մէջտեղ հանեցի, և մարդ կանչեցի»։

Մօրիսոն գորովալից՝ աղջկան ձեռքը բռնեց։

—Քաջութի՛ւն, աղջի՛կս, ըսաւ, քաջութի՛ւն։

- Օրիորդ, ըսաւ Պ. Գարէսթէն, պիտի ջանանք կարելի եղածին չափ ձեզի խնայել, որով այդ ցաւալի տեսարանին մասին հարցում չպիտի ուղղենք, նոր վէրքեր չբանալու համար ձեր սիրտին մէջ. միայն կը խնդրենք որ կարելի եղածին չափ ճշդիւտ տեղեկութիւններ տաք այս ողբերգական տեսարանէն առաջ անցած դարձածին մասին։

—Լաւ, պարո՛ն։

—Ձայնէն սկսինք, ի՞նչ ըրիք սեղանէն ելլալնէդ ետք։

—Ամէն օրուան պէս ծիարանին մէջ խաղնէ խմեցինք, որպէս զի հայրս կարենայ իր սիկառը ծխել. յետոյ հայրս իր սովորական գործին գնաց, մայրս իր սենեակը քաշուեցաւ, քոյրս և ես քիչ մը երաժշտութիւնով զբաղեցանք։ Սափրիչը եկաւ, սենեակնիս ելանք պատրաստուելու համար, որովհետեւ մօրս հետ Օպէրա պիտի երթայինք գիշերը։ Պ. ոը Սանտուչչի մեզի պիտի ընկերանար։

—Իրաւ է, և երբ ես եկայ ամբողջ տունը իրարանցումի մէջ գտայ։

Մարքիզը իր արտասուալից աչքերը ծածկեց իր թաց թաշկինակովը։ Կ'երեւար որ իր զգացած ցաւը չատ մեծ էր։

Ժանն Գասթանիէ յարց.

—Ժամանակը հասաւ, և Պ. Սանտուչչի որ խոստացած էր կանուխ գալ, հոս պէտք էր ըլլար... Փոյթս որ չատ կը սիրէր իր նշանածը զայն չտեսնելուն վրայ անհամբեր էր...

— Ադնիս հոգի, աղաղակից մարքիզը։

Ցեղոյ Ժանների ուղղելով խօսքը.

— Սակայն, ըսաւ Օր. Իրմա ինծի համար ունեցած սիրոյն համար էր որ իմ բացակայութիւնս իրեն երկար թուեցաւ... բայց ես ճիշտ ժամանակին եկայ... աւա՜ղ ցաւալի ժամուն։

Կարելի է, ըսաւ Ժանն, չեմ կրնար ճշգրտորէն ըսել, զգացած հարուածիս մէջ ժամանակի ծանօթութիւնը կորսնցուցի... Բայց քոյրս անհամբեր էր և կ'ուզէր աւելի կանուխ իր նշանածը տեսնել, կարծելով թէ կարելի է իր հօրը քով էր մարքիզը...

—Ի՞նչ գաղափար, ինչո՞ւ Պ. Գասթանիէի քով պիտի երթայի։

—Շատ անգամներ այնպէս պատահեցաւ։

—Իրաւ է, դիպուածաւ մէկ քանի անգամ տիկ. Գասթանիէի քով գացած ատենս սանդուխին վրայ հանդիպեցայ Պ. Գասթանիէի որ զիս իր սենեակը հրամցուց սիկառ մը ծխելու համար. մեր ծրագիրներուն վրայ կը խօսէինք, մեր ապագային և Օր. Իրմայի և ինծի սպասող երջանկութեան վրայ։ Բայց հազուագիւտ կերպով պատահեցաւ, և կը կրկնեմ, երբէկ իրիկուն աւա՜ղ, այդ դիպուածը մեզի չունեցաւ։

Այս յայտարարութեան վրայ, զոր մարքիզը հեծկլտուքներու մէջ աւարտեց, լռութիւն մը տիրեց։ Հարցաքննիչ դատաւորը այդ լռութիւնը խզեց ծաղկատի աղջկան հարցնելով.

—Ցոսֆ, օրիորդ։

—Ցոսֆ, ամէնքը աս է պարո՛ն... քոյրս վար իջաւ հօրս սենեակը... ժամանակը անցաւ և ես ալ իմ կարգիս մտածեց՝ Լար իջայ տեսնելու թէ ինչո՞ւ համար Իրմա չէր գար. սրդողած երեւոյթով մը նոյնս մտայ, թէեւ խնդալու, հօրս և քրոջս գիրը նետուելու պատրաստ սա՛յն երբ նշմարեցի հայրս ուընկճուած կ'երեւար իր բազկաթոռին վրայ, և քոյրս, մեռած՝ քանաբէնի

վրայ, վայրկեան մը բան մը չկրցայ հասկնալ։ «Հա՛յրիկ, հա՛յրիկ, պոռացի, Իրմա՛»։ Չեմ գիտեր ինչպէս ես ալ չմնայ երբ սարսափելի իրականութեան վերադարձաւ եղայ։

Այս դժոխագէպ վերյուշումէն սպառած, աղջիկը գլուխը Պ. Մօրիսոնի կուրծքին վրայ հանգչեցուց...

—Աղջի՛կս, ժա՛ննս, կը կրկնէր ծերունին, զայն իր կուրծքին վրայ սեղմելով։

Եւ զայն մխիթարելու ջանացած ատեն ինք ալ առատ արցունք կը թափէր։ Այն ատեն հարցաքննիչ դատաւորը ըսաւ աղջկան.

—Տի Քարմինէ-Սանդուչչի մարքիզէն զատ ուրիշ մէկը չեկա՞ւ երէկ։

—Ո՛չ, պարո՛ն, ոչ ոք։

—Ձեր մայրը ու և է այցելու չընդունո՞ց։

—Երէկ մայրս մէկը չընդունեց։

—Ո՛չ ոք ձեզ տեսնալու եկաւ. ձեր տիկին մայրը, օրիորդ քոյրը և դուք մէկը չտեսո՞ք։

—Այո՛, սակայն, մէկուն հետ տեսնուեցանք, պատասխանեց Ժանն։

—Ինչո՞ւ անոր վրայ չէիք խօսեր։

—Որովհետեւ հոս գալով իր տունը եկած կ'ըլլար։

—Այդ պարագային կրնաք անոր անունը տալ։

—Անուշտ. եղբայրս էր։

Հարցաքննիչ դատաւորը զարմացած հարցուց.

—Եղբայրնի՞ դ։

—Շարլը, այո՛, պարո՛ն։

Պ. Մօրիսոն երկար ժամանակ չկրնացուց գողութիւնը հաստատելու համար... ապշած մնաց, արժեթուղթերը զորս այնքան խնամով ծալած և իրարու կապած էր, անհետացեր էին։

—Ոսկիին չարժառիթը գողութիւնն է, բացագանչեցին դատաւորները։ Պ. Գասթանիէի սպանութիւնը ո՛չ ատելութեան ո՛չ ալ վրէժխնդրութեան վերագրելու է, այլ միմիայն գողութեան։

Մարթէն-Նուսմա բան մը չըսաւ։

Դրամարկղը գոցեցին և դատաւորները վերստին սպասման սրահը մտան։

Պ. Մօրիսոն իր պետին ընտանիքին քով գնաց, մխիթարելու համար այրին և ծագկատի աղջիկը։

—Բայց, ըսաւ, ըստ ամենայն հաւանականութեան կրնանք ամբաստանել թուխ երիտասարդը, վնասուրական երեւոյթով, որ ամէնէն վերջը Պ. Գասթանիէի սենեակէն դուրս եկած է։

—Զգուշացէք դատական սխալ մը գործելէ, դիտել տուաւ Մարթէն-Նուսմա, ենթադրութիւնդիդ յանդուգն է։

—Չեմ ըսեր որ զայն հիմակուընէ յանցաւոր կը նկատեմ, բայց երեւոյթները զայն կ'ամբաստանեն։

—Արդէն կարեւոր մէկ կէտ մը կը մոռնանք, ըսաւ Մարթէն-Նուսմա, Պ. Գասթանիէի գրասենեակը երրորդ դուռ մըն ալ ունի, ուրկէ ընտանիքին քով կ'երթայուի, ո՞վ ըսաւ թէ մարդասպանը անկէ չէ մտած և անկէ դուրս չէ եկած։

Այս դիտողութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգեց ամէնուն վրայ։

Հարցաքննիչ դատաւորը և Պ. Ռամար ակնարկ մը փոխանակեցին իրարու հետ, որ կը նշանակէր.

— Մարթէն-Նուսմա նորէն իրաւունք ունի։

Բայց այս ենթադրութիւնը ամբաստանութեան բացառիկ հանգամանք մը պիտի տար։

Արդարեւ այդ դուռունէն անցնելու համար Գասթանիէ ընտանիքին յարկաբաժիններէն ներս մտնելու է, անկէ դուրս ելլելու համար կրկին անոնց յարկաբաժինէն անցնելու է։

Ասիկա կը նշանակէր որ անկէ ներս մտնողը ազգական մը, բարեկամ մը կամ տան սպասաւորներէն մէկն էր և ո՛չ թէ դրամատան սովորական յաճախորդներէն մէկը։

Հարցաքննիչ դատաւորը և Ոստիկանապետը Մարթէն-Նուսմայի դիտողութեան ո՛րչափ ծանրակշիռ հանգամանք մը ունենալը զգացին։

—Շարունակե՛նք մեր քննութիւնները, ըսաւ Պ. Գարէսթէն։

Լուր զրկեցին որ Օր. Ժանն Գասթանիէ և սպասելին այրին կրնային հարցաքննութեան ենթարկուիլ։

Հասաստատան պատասխանի մը վրայ, վերի յարկը ելան, ու պզտիկ սրահի մը մէջ Օր. Ժանն Գասթանիէ և մարքիզը իրենց կը սպասէին։

Պ. Մօրիսոն ալ ծաղկատի աղջիկան քով էր որուն ծնիլը սեւած էր և որուն վրայ մանաւորապէս կը գուրգուրար։ Անոր խնայեցած էր իր դժբաղդութիւնը, իր աղջկան Պլանչի մեկնումը։ Եւ կուլար այն ամէն աղէտներուն վրայ որ մէկ գիշերուան մէջ դիրենք ընկճած էին։

— Անհամաձայնութիւն բառը չիտակ չէ. ըսաւ. Պ. Շարլ մտացի երիտասարդ մըն էր, ազնիւ սիրտի տէր, բայց չատ խիստ բնութեան տէր էր և միշտ չէր կրնար համաձայնիլ Պ. Գասթանիէի հետ, և չէր կրնար հանդուրժել հօրենական լուծին։ Բայց Շարլ չատ կը սիրէր իր քոյրերը, մայրը և կը յարգէր իր հայրը. ցաւելով միևնոյն ատեն որ չէր կրնար իր հորը պահանջումներուն հնազանդիլ։

—Շատ լաւ, որով ծանր բան մը չի կայ իրենց մէջ. բնաւ բուռն տեսարաններ տեղի չունեցան իրենց մէջ։

—Ճշմարտութիւնը այն է թէ անխուսափելի են այդ տեսակ վէճերը հօր և զաւկի մէջ։

Լռութիւն մը տիրեց, զոր միայն քարտուղարներուն գրչածայրերուն աղմուկը կը խանգարեր։

Ամէնքն ալ կը հասկնային թէ այդ խօսքերը լուրջ էին, յայտարարութիւնները ծանրակշիռ էին։

Պ. ոը Գարէսթէն սակայն որոշում մը առածի պէս.

—Շնորհակալ եմ ձեր տուած տեղեկութիւններուն համար, Պ. Մօրիսոն։

Եւ Օր. Քասթանիէի ուղղելով խօսքը.

—Ըսել է օրիորդ, ձեր եղբօր ներկայութիւնը պարզապէս ամենայն զուգադիպութիւն մըն է, բայց ներեցէք որ հարցնեմ թէ երէկ ձեր եղբօր խօսքերուն, շարժումներուն մէջ բան մը ձեր ուշադրութիւնը չգրաւե՞ց։

—Ո՛չ, պարո՛ն, Շարլ հոս գալէ առաջ մօրս հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ։ Տխուր և մտահոգ երեւոյթ մը ունէր, զոր բնաւ չէինք տեսած իր վրայ։ Մեզի վիշտ պատճառեց իր այս մտահոգութիւնը, որովհետեւ զինքը չատ կը սիրէինք։ Հայրերնիս մայրիկին ըսած էր թէ Շարլ դրամի պէտք ունէր։

Արկղակալը ոստում մը ըրաւ։

—Ժա՛ն, ըսաւ. Ժա՛ն։

Բայց հարցաքննիչ դատաւորը նշան ըրաւ իրեն որ չընդմիջէ և դեռատի աղջիկը առանց իր խօսքերուն հանգամանքին վրայ խորհելու շարունակեց.

- Շարլ ըսաւ թէ յուսահատած էր և իր կնանքին մէջ այնպիսի բան մը պատահած է որ ամէն ծայրայեղութեանց պիտի դիմէ...

Ժա՛ն, աղերսեց Պ. Մօրիսոն։

—Ըսաւ թէ պէտք էր անպատճառ այս անել կացութենէն ազատիլ... թէ քայքայումը կ'սպառնար իրեն։

—Իրմա այն ատեն իրեն ըսաւ թէ հօրս պիտի խօսէր... կը յուսար որ իր ամուսնութեան առիթով հայրս ներդամիտ պիտի ըլլար, և Շարլի պէտք եղածը չպիտի զլանար։

—Այո՛, այդպիսի գոնար սիրտ մը ունէր նշանածս, հաւաչեց մարքիզը, ես ալ միտք ունէի միջամտելու։

Հարցաքննիչ դատաւորը Ժանի ըսաւ.

—Ձեր յուսադրութիւնները չհանդարտեցուցի՞ն եղբայրնիդ։

—Շարլ ըսաւ թէ չնորհակալ էր իր նպատակին համար, բայց մինչեւ ամուսնութեան թուականը չէր կրնար սպասել։ Անմիջապէս, նոյն իսկ այսօրուընէ պէտք էր այդ խնդրանքը ընել։

Վերջին դիմում մը պիտի ընէր իր հօրը, եթէ չյաջողէր, այն ատեն դժբաղդութիւն մը պիտի պատահէր։

Պ. Մօրիսոն չկրնալով ինքզինքը զսպել, պոռաց.

—Ժա՛ն, թշուա՛ռ աղջիկ... լռէ՛, եղբա՛յրդ կը դատապարտես...։

Ժանն որ գլխակոխ և ամէն վայրկեան արցունքները սրբելով կը խօսէր, այս խօսքին վրայ գլուխը վեր առաւ... չէր հասկնար...։

—Եղբա՛յրդ ամբաստանեցիր...։

—Եղբա՞յրս ամբաստանեցի՞... ինչո՞ւ, ի՞նչ բանի համար...։

—Բայց հորդ ու քրոջդ Իրմայի սպանութեան համար։

—Անկարելի է, աղաղակեց Ժանն արտասուած... Շարլ իրը այս ոճիրին, այս հրէշութեան հեղինակ ամբաստանե՞լ... անկարելի է...։

—Սակայն կ'ամբաստանե՛ս, զայն կ'ընկնես...։

—Շա՛րլ, եղբա՛յրս... մարդասպա՞ն մը... ո՛չ... ո՛չ...։

—Բա ամէն մէկ խօսքդ իր դէմ փաստ մըն է, չհասկցա՞ր, չտեսա՞ր որ եղբարդ դէմ ամնածանը և ջախջախիչ փաստեր կուտայիր։

—Ի՞նչպէս...։

—Բա խօսքդ անանկ կ'եղբայրացուի թէ եղբայրդ որ դրամի պէտք ունէր, զայն հօրմէն գացած ուզած է... և կրկնակ ոճիրը գործած է..., անա՛ թէ ի՞նչ կը նշանակեն խօսքերդ... անա՛ թէ ինչպէս եղբօրդ դատապարտը եղար...։

Ժանն այն ատեն յանկարծ հասկցաւ, Իր միտքին մէջ լոյս մը ծագեց, ցաւը քաղարկած էր իր միտքը։ Սարսափելի աղաղակ մը արձակեց։

—Ո՜հ... իրաւ է ես ըսի այդ խօսքերը... իրաւ է ոհ... Շարլի կորուստն է, ես եղբայրս կ'ամբաստանեմ կոր...

Եւ յիմարի մը պէս, ջղագարութեամբ Պ. Գարէսթէնի սեղանին առջեւ եկաւ և ցաւի աղաղակներով ձեռքերը պրկելով, յուսահատ կ'աղերսէր։

—Ո՛չ, ո՛չ, պարոններ... սխալ է, ես անանկ բան չըսի... սուտ կը խօսէի... Շարլ երէկ տուն չեկաւ... Մօրիսոն իրաւունք ունի... չիմացեր եմ... երէկ չէր... եղբայրս անկարող է ոճիր մը գործելու... եղբայրս իմ Իրմա քոյրս չէ սպաննած... ո՛չ անկարելի է, ան հայրս չէ սպաննած... ան գող մը, ոճրագործ մը չէ։

Իր ցաւին սաստկութեան մէջ, սեղանին վրայ կը հակէր, դատաւորին, ոստիկանապետին առջեւ, որպէս զի աւելի լաւ լսեն իր խօսքերը։

Բայց ցնցումը չատ զօրաւոր էր խեղճ աղջկան փափուկ կազմին համար որ երէկուընէ ի վեր այնքան ազդուած էր... իր վերջին խօսքերը խեղդուեցան իր կոկորդին մէջ... շունչը կտրուեցաւ, յանկարծ դողդոջեց և գետին պիտի իյնար եթէ Մարթէն-Նուսմա զայն իր բազուկներուն մէջ բռնած չըլլար։

(Շարունակելի)

ՏԷՐ ՍՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՀՈՎՀԱՆՆԷՍ Ն. ԴԱՅՍԷՐԵԱՆ